

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอสาระสำคัญตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
  - 1.1 ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
  - 1.2 ความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
  - 1.3 องค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
  - 1.4 การวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพเดมมิ่ง
  - 2.1 หลักการและกระบวนการของวงจรคุณภาพเดมมิ่ง
  - 2.2 ประโยชน์ของการใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่งในการบริหาร
3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
  - 3.1 ความหมายของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
  - 3.2 แนวปฏิบัติในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
  - 3.3 การดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
4. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินแนวทาง
5. บริบทของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
  - 5.1 ข้อมูลทั่วไป
  - 5.2 นโยบายพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
  - 5.3 ผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
  - 5.4 สภาพปัญหาสังคมในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนไว้ ดังนี้

1.1 ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

มีนักวิชาการ และหน่วยงานให้ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนไว้ ดังนี้

ชาญชัย อินแถลง (2552, หน้า 9) สรุปความหมายไว้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมหรือลักษณะประจำตัวที่ดีที่ต้องการให้เกิดกับเด็กในสังคมไทย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, หน้า 53) ให้ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ว่าลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน เป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการ ในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองโลกและพลโลก

สุกัญญา กุ่มกลาง (2553, หน้า 8) สรุปความหมายไว้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการ ในด้านการมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม บุคลิกลักษณะนิสัยที่ดีงาม ดังนั้นสถานศึกษาแต่ละแห่งอาจจะกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหา ความต้องการ ตลอดจนวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการพัฒนาและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาเป็นผู้กำหนด โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553, หน้า 53) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก

สุรีย์ พูลสวัสดิ์ (2554, หน้า 29) สรุปความหมายไว้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน หมายถึง ลักษณะที่แสดงออก อันเป็นลักษณะเฉพาะประจำตัวของเด็กนักเรียน ซึ่งเป็นที่ยอมรับ และบุคคลทั่วไปมีความพึงพอใจ

อภิชาติ อ่อนเอน (2559, หน้า 26) สรุปความหมายไว้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน หมายถึง ลักษณะที่ดีที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุขที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามสภาพ ปัญหา และสภาพการเปลี่ยนแปลงของชุมชนหรือสังคม

นิวัฒน์ สินไชย (2560, หน้า 14) สรุปความหมายไว้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน (Desired characteristics) หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม เป็นสิ่งที่นักเรียนควรยึดถือปฏิบัติ เป็นพฤติกรรมที่ดี บุคคลส่วนใหญ่เห็นว่าดีงามถูกต้อง เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม บุคลิกลักษณะนิสัยที่ดีงาม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยและพลโลก

1.2 ความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553, หน้า 53) กล่าวว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวไว้ในมาตราที่ 23 24 และ 26 เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรมการจัดการความรู้ต้องบูรณาการความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับตนเองทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยต้องผสมผสานความรู้เหล่านั้นให้ได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกรายวิชาและให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติการสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมในแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษาดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ มุ่งมั่น ขยายโอกาสทางการศึกษา ให้เยาวชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางและทั่วถึงโดยคำนึงถึง การพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านครอบคลุมทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญานอกเหนือจากการยกระดับคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการศึกษา นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้กับผู้เรียนมีจิตสำนึกในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสามัคคี สันติวิธี และประชาธิปไตย

สถาบันเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา มูลนิธิเด็ก (อ้างถึงใน อภิชาติ อ่อนแอม, 2559, หน้า 43) กล่าวไว้ว่า การศึกษาในปัจจุบัน สามารถพัฒนาคนให้มีปัญญามากขึ้น มีความรู้มากขึ้น มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบมีความคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการเรียนรู้ แต่ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาโลกได้อัตโนมัติ จึงมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ค่านิยม รวมทั้งวิถีชีวิตที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การเตรียมผู้เรียนเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงการศึกษาในโรงเรียน ใน 2 เรื่อง คือ 1) การปฏิรูปหลักสูตร และ

2) การปฏิรูปโครงสร้าง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ

ศักดิ์สกุล จันแสน (2558, หน้า 16) สรุปไว้ว่า ในการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนนั้น ไม่ใช่แค่การให้ความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญทั้งทางด้านความรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดีที่ผู้เรียนที่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยที่สถานศึกษา จะต้องร่วมกับชุมชนกำหนดเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความจำเป็นของชุมชน และท้องถิ่น โดยคำนึงถึงสภาพเป็นจริงของนักเรียน และควรพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งพฤติกรรม จิตใจ สติปัญญาเพื่อสร้างความตระหนักให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดี ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยที่ถูกต้อง เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ค่านิยม รวมทั้งวิถีชีวิตที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน มีศักยภาพในการที่จะศึกษาต่อและในการประกอบอาชีพต่อไป

อภิชาติ อ่อนอม (2559, หน้า 43) สรุปไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนนั้น ต้องให้ความสำคัญทั้งในด้านความรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดีที่ผู้เรียนพึงมี เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน ครอบคลุมทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ต้องส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่ดี ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยที่ถูกต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ค่านิยม รวมทั้งวิถีชีวิตที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและมีศักยภาพในการที่จะศึกษาต่อ และในการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต

นิวัฒน์ สินไชย (2560, หน้า 15) สรุปไว้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมีความสำคัญเพราะเป็นลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนเกิดการพัฒนาอย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งพฤติกรรม ความสามารถทางการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรมที่จะเจริญเติบโตเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์มีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนของชาติ ให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ

1.3 องค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (อ้างถึงใน อภิชาติ อ่อนอม, 2559, หน้า 29) กล่าวถึง คุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทยที่ต้องการพัฒนา ดังนี้

1. คุณลักษณะด้านคุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นสภาพความดีงามในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่

1.1 คุณธรรมที่เป็นปัจจัยแรงผลักดัน หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยเร่งรัดให้กระทำการใด ๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความสามารถพึ่งตนเอง การมีวินัย

1.2 คุณธรรมที่เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยง หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยเร่งรัดให้กระทำการใด ๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ฉันทะ สัจจะ ความรับผิดชอบ ความสำนึกในหน้าที่ ความกตัญญู

1.3 คุณธรรมที่เป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้ง หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยยึดประวิง หรือ ตักเตือนให้กระทำการใด ๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ได้แก่ ความมีสติ รอบคอบ ตั้งจิตให้ดี

1.4 คุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุน หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยส่งเสริมให้กระทำการใด ๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ได้แก่ ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน ความเอื้อเฟื้อต่อกัน ความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่นและความอะลุ่มอล่วย ถ้อยทีถ้อยอาศัย

2. คุณลักษณะด้านสังคม หมายถึง คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสังคม และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความมีกิริยามารยาท การปรับตัว ความตรงต่อเวลา ความสุภาพ การมีสัมมาคารวะ การพูดจาไพเราะ และการอ่อนน้อมถ่อมตน

3. คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหาความรู้ การทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความใฝ่ เรียนใฝ่ รู้ ความรักโรงเรียน และความรักการอ่าน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553, หน้า 5 - 49) กล่าวถึง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ 8 ประการ ซึ่งสถานศึกษาต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างชัดเจน โดยพิจารณาจากนิยาม ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อที่ 1 รักษา ศาสน์ กษัตริย์

รักษา ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ชำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
ตัวชี้วัด

1. เป็นพลเมืองดีของชาติ
2. ชำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย
3. ศรัทธา ยึดมั่น และปฏิบัติตนตามหลักศาสนา
4. เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

ผู้ที่รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติมีความสามัคคี ประองคอง ภูมิใจ เชิดชูความเป็นชาติไทย ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือและแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ข้อที่ 2 ชื่อสัตย์สุจริต

ชื่อสัตย์สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งกาย วาจา ใจ

ตัวชี้วัด

1. ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองทั้งกาย วาจา ใจ
2. ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อผู้อื่นทั้งกาย วาจา ใจ

ผู้ที่มีความชื่อสัตย์สุจริต คือ ผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริงทั้งกาย วาจา ใจ และยึดหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

ข้อที่ 3 มีวินัย

มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม

ตัวชี้วัด

ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคม ผู้ที่มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม เป็นปกตินิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ข้อที่ 4 ใฝ่เรียนรู้

ใฝ่ เรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

ตัวชี้วัด

1. ตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
2. แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ผู้ที่ใฝ่ เรียนรู้ คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนถ่ายทอด เผยแพร่และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ข้อที่ 5 อยู่อย่างพอเพียง

อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่าง พอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ตัวชี้วัด

1. ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม
2. มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ผู้ที่อยู่อย่างพอเพียง คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ มีการวางแผน ป้องกันความเสี่ยงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ข้อที่ 6 มุ่งมั่นในการทำงาน

มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ และรับผิดชอบในการทำหน้าที่การทำงานด้วยความเพียรพยายาม อุตุน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

ตัวชี้วัด

1. ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน
2. ทำงานด้วยความเพียรพยายามและอุตุนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

ผู้ที่มีมุ่งมั่นในการทำงาน คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จ ลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบ และมีความภาคภูมิใจในผลงาน

ข้อที่ 7 รักความเป็นไทย

รักความเป็นไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าร่วม อนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ตัวชี้วัด

1. ภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย และมีความกตัญญูกตเวที
2. เห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง
3. อนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาไทย

ผู้ที่รักความเป็นไทย คือ ผู้ที่มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม มีส่วนร่วมเผยแพร่ ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย มีความกตัญญูกตเวที ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ข้อที่ 8 มีจิตสาธารณะ

มีจิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้นโดยไม่หวังผลตอบแทน

ตัวชี้วัด

1. ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน
2. เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม

ผู้ที่มีจิตสาธารณะ คือ ผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยร่างกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

กระทรวงศึกษาธิการ (2554, หน้า 1) ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนไว้ในมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 มี 4 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร
2. เอื้ออาทรผู้อื่นและกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ
3. ยอมรับความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง
4. ตระหนัก รู้คุณค่า ร่วมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

วิจารณ์ พานิช (2555) (อ้างถึงใน อภิชชาติ อ่อนเอน, 2559, หน้า 33) กล่าวถึง ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนควรมีไว้ว่า ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม หรือ 3R และ 4C ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. 3R ได้แก่ การอ่าน (Reading) การเขียน (Writing) และคณิตศาสตร์ (Arithmetic)
2. 4C ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ (Critical thinking) การสื่อสาร (Communication) การร่วมมือ (Collaboration) และ ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) รวมถึงทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี และการบริหารจัดการด้านการศึกษาแบบใหม่

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์จะต้องเป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม มีทักษะ และปรับตัวได้ เป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี มีความซื่อสัตย์ ประหยัด พอเพียง ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้ ดังนั้นถ้าจะให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ ต้องมีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยใช้เครื่องมือทางการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

1.4 การวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การดำเนินการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้และการประเมินผู้เรียน เพื่อให้ผ่านเกณฑ์ตามที่สถานศึกษากำหนดทุกระดับการศึกษา เมื่อสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์แล้ว ครูที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนจะต้องดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 7)

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน นิยาม ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้และเกณฑ์การให้คะแนน เพื่อพิจารณาว่าตัวชี้วัดนั้นครอบคลุมและสอดคล้องกับลักษณะธรรมชาติของวิชา งานกิจกรรมที่รับผิดชอบหรือไม่ อย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาแนวปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียนว่าจะดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยวิธีใด ดังนี้

1. บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ
2. จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. จัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวันของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนก่อนการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 5 สร้างหรือเลือกเครื่องมือที่เหมาะสม / สอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่เลือกดำเนินการตามขั้นตอนที่ 3

ขั้นตอนที่ 6 ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางที่กำหนดไว้และประเมินเป็นระยะ ๆ ผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ให้ปรับปรุงพัฒนา แล้วประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

ขั้นตอนที่ 7 รายงานผลการพัฒนาต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาจะบรรลุผลได้นั้นจะต้องอาศัยการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ดำเนินการพัฒนาทั้งในและนอกห้องเรียน โดยมอบหมายภารกิจในการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในห้องเรียน ให้ครูผู้สอน แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้รับผิดชอบ โดยสอดแทรกการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในชั่วโมงการเรียนการสอน/กิจกรรม โครงการ หรือในโอกาสอื่น ๆ ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการหลาย

รูปแบบ สถานศึกษาสามารถเลือกนำไปใช้ได้ตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 112)

รูปแบบที่ 1 เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาที่มีความพร้อมในด้านทรัพยากรต่าง ๆ ค่อนข้างสูงถึงสูงมาก และเหมาะสมสำหรับสถานศึกษาที่ต้องการเน้นด้านการพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์สู่ความเป็นเลิศ โดยมีนโยบายที่จะให้บุคลากรและครูทุกคนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียน ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทุกข้อตามที่สถานศึกษากำหนด โดยจะมีคณะกรรมการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา เป็นองค์คณะบุคคลในสถานศึกษาที่คอยช่วยเหลือคณะครู ในกรณีที่พบว่านักเรียนบางคนมีปัญหาที่ซับซ้อนและไม่สามารถจะพัฒนาด้วยกระบวนการธรรมดาได้ มีความจำเป็นที่ต้องทำ กรณีศึกษา คณะกรรมการชุดนี้จะทำงานร่วมกับครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาหรือครูคนอื่นที่สนใจจะทำกรณีศึกษาร่วมกัน

นอกจากนี้อาจนำสถานักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วย โดยสถานศึกษารับฟังความคิดเห็นของสถานักเรียน ถึงวิธีการที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนด้วย กิจกรรมเสริม ซึ่งจะเน้นการพัฒนาและตรวจสอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทุกประการตลอดเวลา ทั้งนี้สถานศึกษาอาจมีเป้าหมายว่า นักเรียนร้อยละ 90 ขึ้นไป จะต้องมีความคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับ “ดี” เป็นอย่างน้อย การประเมินรูปแบบนี้ดำเนินการ ดังนี้

1. คณะกรรมการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาทำความเข้าใจกับคณะครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้/รายวิชา ครูที่ปรึกษา ครูผู้ดูแลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ร่วมกันพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนทุกคุณลักษณะ และร่วมกำหนดตัวชี้วัดหรือพฤติกรรมบ่งชี้ หรือพฤติกรรมที่แสดงออกของแต่ละคุณลักษณะตามที่คณะกรรมการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับธรรมชาติของวัยและวุฒิภาวะของนักเรียน

2. กำหนดวิธีการประเมิน เกณฑ์และเครื่องมือ คำอธิบายคุณลักษณะที่สถานศึกษาเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด

3. กำหนดระดับของพฤติกรรมที่บ่งชี้ว่า พฤติกรรมนักเรียนอยู่ในระดับ “เสี่ยง” กล่าวคือ การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนด้วยวิธีปกติอาจจะไม่สามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุตามเกณฑ์ได้ มีความจำเป็นที่ครูที่ปรึกษา หรือครูผู้สอนร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาต้องใช้กระบวนการอื่นเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหาโดยทำกรณีศึกษา

4. เมื่อสิ้นภาคเรียน/สิ้นปี ครูผู้สอนส่งผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทุกคนที่รับผิดชอบให้คณะกรรมการของสถานศึกษา ซึ่งมีครูวัดผลเป็นเลขานุการ

5. ครูวัดผลดำเนินการประมวลผลตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

6. นำเสนอผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพิจารณาอนุมัติ

รูปแบบที่ 2 เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับโรงเรียนที่มีความพร้อมปานกลาง กล่าวคือ มีจำนวนบุคลากรครูที่ครบชั้นเรียน มีครูพิเศษบ้างแต่ไม่มากนัก ครูคนหนึ่งอาจต้องเป็นทั้งผู้สอนและทำงานส่งเสริม รวมทั้งรับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอื่น ๆ ด้วย สถานศึกษาประเภทดังกล่าวสามารถเลือกใช้รูปแบบการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รูปแบบนี้ โดยการเลือกคุณลักษณะอันพึงประสงค์เฉพาะข้อที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกับมาตรฐานหรือตัวชี้วัดในกลุ่มสาระนั้น ๆ ที่ครูแต่ละคนรับผิดชอบ เพื่อบูรณาการจัดทำแผนการเรียนรู้และแผนการพัฒนาคุณลักษณะพึงประสงค์ในข้อนั้น ๆ ด้วยในคราวเดียวกัน การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ก็ดำเนินการประเมินร่วมกับตัวชี้วัดในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาคาดหวังว่าเมื่อได้ดำเนินการในภาพรวมแล้ว การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์จะครบทุกข้อตามที่สถานศึกษากำหนด โดยดำเนินการดังนี้

1. คณะกรรมการการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา ร่วมกับครูผู้สอนร่วมกันวิเคราะห์มาตรฐาน/ตัวชี้วัดเนื้อหาในกลุ่มสาระวิชา และพิจารณาเลือกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ว่า มีข้อใดบ้างที่สอดคล้องกับธรรมชาติวิชาที่ครูแต่ละคนรับผิดชอบ รวมทั้งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

2. ครูผู้สอนนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่คัดเลือกไว้ไปบูรณาการกับตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการพัฒนาและประเมินร่วมกัน

3. ครูผู้สอนส่งผลการประเมินให้ครูวัดผลเพื่อสรุปผลการประเมินและนำเสนอผู้บริหารเพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป

รูปแบบที่ 3 เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นหรือครบชั้นพอดี แต่ครูคนหนึ่งต้องทำหลายหน้าที่ อีกทั้งความพร้อมของทรัพยากรด้านอื่น ๆ มีน้อย ดังนั้นการดำเนินการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชน อันได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้นำ ชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินด้วย ซึ่งจะทำให้ผลการประเมินมีความเที่ยงตรงมากขึ้น การพัฒนาและการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามรูปแบบนี้ ครูประจำชั้น และ/หรือครูประจำวิชาร่วมกันพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทุกคนทุกประการ โดยดำเนินการดังนี้

1. ครูประจำชั้นและหรือครูประจำวิชาซึ่งรับผิดชอบการสอนมากกว่าหนึ่งชั้น หรือหนึ่งกลุ่มสาระใช้การบูรณาการทุกกลุ่มสาระและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เข้าด้วยกันร่วมกันพัฒนาและประเมิน โดยอาจใช้การสังเกตพฤติกรรมตามสภาพจริง เปิดโอกาสให้ชุมชน ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้นำ ชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านร่วมประเมินด้วย ทั้งนี้ กรณีที่มีนักเรียนบางคนไม่ผ่านการประเมิน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ข้อใด ครูร่วมกับชุมชนดำเนินการพัฒนาจนกระทั่งทั้งสองฝ่าย มีความเห็นตรงกันว่านักเรียนมีคุณสมบัติตามเกณฑ์แล้วจึงให้ผ่านการประเมิน

2. ครูประจำชั้นและหรือครูประจำวิชา ร่วมกันสรุปผลการประเมิน และนำเสนอผู้บริหารสถานศึกษาเพื่ออนุมัติต่อไป

ผู้วิจัยจึงสรุปการดำเนินการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ว่า การดำเนินการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาต้องพิจารณาถึงบริบท และความพร้อมของสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งมีทรัพยากรในการบริหารแตกต่างกัน นอกจากนี้การที่สถานศึกษาจะบรรลุผลได้นั้นจะต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพเดมมิ่ง

การดำเนินงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามวงจรคุณภาพ PDCA เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และยั่งยืน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2553, หน้า 2) การบริหารคุณภาพวงจรเดมมิ่ง หรือ PDCA นี้ ดร.วอลท์เตอร์ ชิวฮาร์ต เป็นผู้พัฒนาขึ้นเป็นคนแรกในปี ค.ศ. 1939 และต่อมา ดร.เอ็ดเวิร์ด เดมมิ่ง จึงได้พัฒนามาเป็น วงจรบริหารคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) แห่งการบริหารคุณภาพ จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของ PDCA ซึ่งเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการบริหารคุณภาพนั้นมิใช่เพียงแต่การปรับแก้ผลลัพธ์ที่เบี่ยงเบนออกไปจากเกณฑ์มาตรฐานให้กลับมาอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการเท่านั้น แต่เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงในแต่ละรอบของ PDCA อย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ (จรัญจูปรางค์, 2559, หน้า 31) ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาการบริหารคุณภาพวงจรเดมมิ่ง โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 หลักการ และกระบวนการของวงจรคุณภาพเดมมิ่ง

มีนักวิชาการกล่าวถึงหลักการและกระบวนการของวงจรคุณภาพเดมมิ่ง ดังนี้

วรภัทร์ ภูเจริญ (2543, หน้า 20) ได้กล่าวไว้ว่า การทำงานที่เป็นระบบและกระบวนการคือ การทำงานที่เป็นแบบวงจร PDCA ซึ่งเป็นระบบการบริหารที่มีคุณภาพและใช้กันอย่างแพร่หลายระบบหนึ่งซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบหรือการประเมิน (Check) และการนำผลการประเมินย้อนกลับไปปรับปรุงแก้ไข (Action) กระบวนการทำงานตามวงจรมีการตรวจสอบควบคู่ไปกับการทำงาน ทำให้เกิดการปรับปรุงการทำงานตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง กระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA มาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan-P) หมายถึง ขั้นตอนการเลือกหัวข้อปัญหาการตั้งเป้าหมายการพัฒนา ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ การศึกษาสภาพปัญหา การกำหนดการประชุม การกำหนดมอบหมายหน้าที่ของครูผู้สอนและการกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลการวางแผนเป็นการเตรียมการล่วงหน้า เพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายแนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลาและทรัพยากรที่ต้องใช้เพื่อทำงาน ซึ่งประกอบด้วยแผนงาน งานและโครงการ

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Do-D) หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินประชุมตามที่กำหนด การค้นหาสาเหตุของปัญหา การเก็บข้อมูล การปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย แก้ปัญหาตามสาเหตุ และการหาแนวทางแก้ไขให้ได้ผลตามเป้าหมาย การปฏิบัติตามแผนเป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากการวางแผนกล่าวคือ ผู้เกี่ยวข้องต้องดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ให้เป็นไปตามลักษณะงาน ช่วงเวลา และความรับผิดชอบของแต่ละส่วน โดยผู้บริหารจะต้องนิเทศแนะนำ กำกับ ติดตาม หากพบปัญหาอุปสรรคอะไรก็ให้แนะนำช่วยเหลือ ให้งานทั้งปวงเป็นไปตามที่ตั้งความหวังไว้

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบประเมินผล (Check-C) หมายถึง ขั้นตอนการตรวจสอบ การเก็บข้อมูลหลังจากการแก้ไข ปรับปรุงแล้ว การนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับก่อนการแก้ไขปัญหาและเปรียบเทียบกับเป้าหมาย การตรวจสอบประเมินผลเป็นการประมาณค่าการดำเนินงานว่า เด่น ด้อยดี ไม่ดี มากหรือน้อยแค่ไหนเพียงใด การประเมินในขั้นตอนนี้มุ่งให้ทราบสภาพการดำเนินงานที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไรต้องปรับปรุงแก้ไขหรือไม่ ผลจากการประเมินจึงมุ่งเพื่อการพัฒนามากกว่าการจับผิดผู้ปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงงาน(Action-A) หมายถึง ขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายเป็นมาตรฐานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงาน ได้แก่ การแก้ไขข้อบกพร่องในการปฏิบัติงาน ปรับปรุงมาตรฐานการทำงานเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นมาอีก การปรับปรุงงานเป็นการนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงเพื่อพัฒนางาน กล่าวคือ หากการปฏิบัติงานในระยะเวลาที่ผ่านมาไม่เป็นไปตามเป้าหมายก็จะแสวงหาวิธีการให้เหมาะสมกว่าเดิม แต่ถ้าผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายแล้วในการทำงานครั้งต่อไปก็ต้องเปลี่ยนเป้าหมายให้สูงขึ้น จะได้เป็นการท้าทายการทำงานของบุคลากรและเป็นการสร้างหลักประกันว่าดำเนินงานในองค์กรมีแต่การพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไม่หยุดอยู่กับที่

บรรจง จันทมาศ (2546, หน้า 7-8) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการทำงานของวงจร วงจรเดมมิ่งว่าเป็นขั้นตอนที่จำเป็นต้องปฏิบัติกันอย่างต่อเนื่องไม่สิ้นสุด คือ Planning - Doing - Checking - Acting สำหรับรายละเอียดของการทำงานแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมแผนงาน ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญต้องนำมาพิจารณา ได้แก่ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน และกำหนดคุณลักษณะที่จะใช้ควบคุมลงไปด้วย 2) กำหนดเป้าหมายที่สามารถวัดได้ 3) กำหนดวิธีการทำงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ 4) กำหนดว่า จะทำอะไร ที่ไหน โดยใคร เมื่อไหร่ ทำไป และด้วยวิธีใด คือ 5W 1H (What Where When Who Why and How)

ขั้นตอนที่ 2 ลงมือปฏิบัติตามแผนงาน ได้แก่ 1) ทำการศึกษาและฝึกอบรมให้เข้าใจวิธีการทำงานในแต่ละครั้ง 2) ลงมือปฏิบัติตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้ 2) เก็บข้อมูลถึงคุณลักษณะทางคุณภาพ ตามวิธีการที่กำหนดไว้แล้ว

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของงาน และประเมินผล เพื่อตรวจสอบว่างานที่ได้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ เปรียบเทียบกับเป้าหมาย ตรวจสอบว่าค่าที่วัดได้ และผลการทดสอบตรงตามมาตรฐานหรือไม่ และ ตรวจสอบว่าลักษณะจำเพาะทางคุณภาพสอดคล้องกับเป้าหมายหรือไม่อย่างไร

ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง จากผลของการตรวจสอบ ถ้าพบว่ามีปัญหาที่มีข้อบกพร่องขึ้น งานที่ได้ไม่ตรงกับเป้าหมายหรือไม่ได้ตามแผนให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาลักษณะที่ค้นพบ ได้แก่ 1) ต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ ถ้าผลงานที่ได้รับเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมาย 2) ถ้าพบความผิดปกติใด ๆ ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุ แล้วทำการป้องกันแก้ไขเพื่อมิให้ความผิดปกตินั้นเกิดขึ้นซ้ำอีก 3) พัฒนาระบบหรือปรับปรุงวิธีการทำงานนั้น ๆ และ 4) การประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

โกศล คีลีธรรม (2547, หน้า 41) ได้กล่าวว่า วงจร PDCA หรือวงจรเดมมิ่งเป็นเครื่องมือที่ถูกพัฒนาเพื่อใช้ปรับปรุงองค์กรอย่างต่อเนื่อง ด้วยการทำวงจร PDCA ในฝ่ายต่าง ๆ ขององค์กร ซึ่งทำให้ผู้บริหารสามารถติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานว่ามีการคืบหน้าและเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ทำให้การควบคุมการปฏิบัติงานจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพวงจรคุณภาพ PDCA มีภารกิจหลัก 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan-P) จะช่วยพัฒนาความคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมาในรายละเอียดให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติการวางแผน ได้แก่ 1) กำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน 2) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย และ 3) กำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจน ถูกต้องแม่นยำ

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ (Do-D) ประกอบด้วยการทำงาน 3 ระยะ ดังนี้ 1) การวางแผน กำหนดการ ได้แก่ การแยกแยะกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการกระทำ การกำหนดเวลาที่คาดว่าจะต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง และ การจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ 2) การจัดการแบบแมทริกซ์ (Matrix management) การจัดการแบบนี้สามารถช่วยดึงเอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงจากแหล่งต่าง ๆ มาได้

และเป็นวิธีการช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ และ 3) การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน ได้แก่ ให้ผู้ร่วมงานเข้าใจถึงงานทั้งหมดและทราบเหตุผลที่ต้องทำให้ผู้ร่วมงานพร้อมในการใช้ดุลยพินิจที่เหมาะสม และพัฒนาจิตใจให้รักการร่วมมือกัน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check-C) ทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ซึ่งมีกระบวนการดังนี้ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ 2) รวบรวมข้อมูล 3) พิจารณากระบวนการทำงานเป็นตอน ๆ เพื่อแสดงจำนวนและคุณภาพของผลงานที่ได้รับในแต่ละขั้นตอน เปรียบเทียบกับที่ได้วางแผนไว้ 4) การรายงานจะเสนอผลการประเมินรวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลว ได้แก่ 1) รายงานเป็นทางการอย่างสมบูรณ์ และรายงานแบบย่ออย่างไม่เป็นทางการ

ขั้นตอนที่ 4 การแก้ปัญหา (Action-A) ผลของการตรวจสอบ หากพบว่าเกิดข้อบกพร่องขึ้น ทำให้งานที่ได้ไม่ตรงเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐานให้ปฏิบัติการแก้ปัญหาตามลักษณะปัญหาที่พบ ดังนี้ 1) ถ้าผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ และ 2) ถ้าพบความผิดปกติใด ๆ ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกันเพื่อไม่ให้ความผิดปกตินั้น เกิดขึ้นซ้ำอีกในการแก้ปัญหาเพื่อให้ผลงานได้มาตรฐานอาจใช้มาตรการการย้ายนโยบาย การปรับปรุงระบบหรือวิธีการทำงาน และการประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

แจ่ม ธาราว (2548, หน้า 24) กล่าวว่า วงจรคุณภาพ PDCA มีภารกิจหลัก 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan - P) การวางแผนงานจะช่วยพัฒนาความคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมาในรายละเอียดให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ (Do) การวางแผน ดังนี้

1. กำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน
2. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
3. กำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจน ถูกต้องแม่นยำ

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Do - D) ประกอบด้วยการทำงาน 3 ระยะ ดังนี้

1. การวางแผนกำหนดการ แยกแยะกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการกระทำ กำหนดเวลาที่คาดว่าจะต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง การจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ

2. การจัดการแบบแมทริกซ์ (Matrix management) การจัดการแบบนี้ช่วยดึงคุณเอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนง จากแหล่งต่าง ๆ มาได้ และเป็นวิธีช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ

3. การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน ให้ผู้ร่วมงานเข้าใจถึงงานทั้งหมดและทราบเหตุผลที่ต้องกระทำ พร้อมในการใช้ดุลยพินิจที่เหมาะสม พัฒนาจิตใจให้รักการร่วมมือกัน

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบผลการปฏิบัติการ (Check - C) การตรวจทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่ เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ
2. รวบรวมข้อมูล
3. พิจารณากระบวนการทำงานเป็นตอน ๆ เพื่อแสดงจำนวน และคุณภาพของผลงานที่ได้รับในแต่ละขั้นตอน เปรียบเทียบ กับที่ได้วางแผนไว้
4. การรายงานจะเสนอผลการประเมินรวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลว ได้แก่ การรายงานเป็นทางการอย่างสมบูรณ์ และรายงานแบบย่ออย่างไม่เป็นทางการ

ขั้นที่ 4 การแก้ไขปัญหา (Action - A) ผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อบกพร่องขึ้น ทำให้งานที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมาย หรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาตามลักษณะปัญหาที่พบ ดังนี้

1. ถ้าผลงานเบี่ยงเบน ไปจากเป้าหมาย ต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ
2. ถ้าพบความผิดปกติใดๆ ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกัน เพื่อไม่ให้ความผิดปกตินั้น เกิดขึ้นซ้ำอีก หากเกิดปัญหาต้องแก้ปัญหาก็เพื่อให้ผลงาน ได้มาตรฐาน โดย การย้ายนโยบาย การปรับปรุงระบบหรือวิธีการทำงาน และการประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

ประกอบ พอดี้ (2549, หน้า 30) ได้กล่าวว่า วงจรเดมมิ่ง (Deming cycle : PDCA) หรือวงจรแห่งการบริหารคุณภาพ และได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย สำหรับขั้นตอนที่สำคัญของวงจรเดมมิ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning - P) ขั้นที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Doing - D) ขั้นที่ 3 การตรวจสอบ (Checking - C) และ ขั้นที่ 4 การปรับปรุงแก้ไข (Acting - A) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวางแผน เป็นส่วนประกอบของวงจรที่มีความสำคัญ เนื่องจากการวางแผนเป็นจุดเริ่มต้นของงานและเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การทำงานในส่วนอื่น เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนในวงจรเดมมิ่ง เป็นการหาองค์ประกอบของปัญหา โดยวิธีการระดมความคิด การหาสาเหตุของปัญหา การหาวิธีการแก้ปัญห การจัดทำตารางการปฏิบัติงาน การกำหนดวิธีดำเนินการ การกำหนดวิธีการตรวจสอบ และประเมินผล ซึ่งมีการดำเนินการ ดังนี้

- 1.1 ตระหนักและกำหนดปัญหาที่ต้องการแก้ไข หรือปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยสมาชิกแต่ละคนร่วมมือและประสานกันอย่างใกล้ชิด ในการระบุปัญหาที่เกิดขึ้น ในการดำเนินงาน เพื่อที่จะร่วมกันทำการศึกษาและวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขต่อไป

- 1.2 เก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์และตรวจสอบการดำเนินงาน หรือหาสาเหตุ ของปัญหา เพื่อใช้ในการปรับปรุง หรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งควรจะวางแผนและ

ดำเนินการเก็บข้อมูลให้เป็นระบบระเบียบ เข้าใจง่าย และสะดวกต่อการใช้งาน เช่น ตาราง ตรวจสอบ แผนภูมิ แผนภาพ หรือแบบสอบถาม เป็นต้น

1.3 อธิบายปัญหาและกำหนดทางเลือก วิเคราะห์ปัญหา เพื่อใช้กำหนดสาเหตุ ของ ความบกพร่อง ตลอดจนแสดงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งนิยมใช้วิธีการเขียนและวิเคราะห์แผนภูมิ หรือแผนภาพ เช่น แผนภูมิแก๊งปลา แผนภูมิพาเรโต และแผนภูมิการควบคุม เป็นต้น เพื่อให้สมาชิก ทุกคน ในทีมงานคุณภาพเกิดความเข้าใจในสาเหตุและปัญหาอย่างชัดเจน แล้วร่วมกันระดม ความคิด (Brainstorming) ในการแก้ปัญหา โดยสร้างทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ ในการตัดสินใจ แก้ปัญหา เพื่อมาทำการวิเคราะห์และตัดสินใจเลือกที่เหมาะสมที่สุดมาดำเนินงาน

1.4 เลือกวิธีการแก้ไขปัญหา หรือปรับปรุงการดำเนินงาน โดยร่วมกันวิเคราะห์ และ วิจารณ์ทางเลือกต่าง ๆ ผ่านการระดมความคิด และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิก เพื่อ ตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมที่สุดในการดำเนินงาน ให้สามารถบรรลุตามเป้าหมาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจะต้องทำวิจัยและหาข้อมูลเพิ่มเติม หรือกำหนดทางเลือกใหม่ที่มี ความน่าจะเป็นในการแก้ปัญหาได้มากกว่าเดิม

2. การปฏิบัติตามแผน เป็นการลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ในตาราง การปฏิบัติงาน ทั้งนี้ สมาชิกกลุ่มต้องมีความเข้าใจถึงความสำคัญและความจำเป็นในแผนนั้น ๆ ความสำเร็จของ การนำแผนมาปฏิบัติต้องอาศัยการทำงานด้วยความร่วมมือเป็นอย่างดี จากสมาชิก ตลอดจนการ จัดการทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานตามแผนนั้น ๆ ในขั้นตอนนี้ ขณะที่ลงมือปฏิบัติ จะมีการตรวจสอบไปด้วย หากไม่เป็นไปตามแผนอาจจะต้องมีการ ปรับแผนใหม่และเมื่อแผนนั้น ใช้งานได้ก็นำไปใช้เป็นแผนและถือปฏิบัติต่อไป

3. การตรวจสอบ หมายถึง การตรวจสอบว่าเมื่อปฏิบัติงานตามแผน หรือการแก้ปัญหา งานตามแผนแล้ว ผลลัพธ์เป็นอย่างไร สภาพปัญหาได้รับการแก้ไขตรงตามเป้าหมายที่กลุ่มตั้งใจ หรือไม่ การไม่ประสบความสำเร็จอาจจะเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น ไม่ปฏิบัติตามแผน ความ ไม่เหมาะสมของแผน การเลือกใช้เทคนิคที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

4. การดำเนินการให้เหมาะสม เป็นการกระทำภายหลังที่กระบวนการ 3 ขั้นตอน ตาม วงจรได้ดำเนินการเสร็จแล้ว ขั้นตอนนี้เป็นกรนำเอาผลจากขั้นการตรวจสอบ (C) มาดำเนินการให้ เหมาะสมต่อไป

สุริย์ พูลสวัสดิ์ (2554, หน้า 23 - 27) กล่าวถึง การนำแนวคิดเกี่ยวกับวงจร PDCA มาใช้ ในการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย การวางแผนอย่างรอบคอบ เพื่อการปฏิบัติอย่างค่อยเป็นค่อย ไป แล้วจึงตรวจสอบผลที่เกิดขึ้น วิธีการปฏิบัติใดมีประสิทธิภาพที่สุด ก็จะจัดให้เป็นมาตรฐาน หาก

ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ก็ต้องมองหาวิธีการปฏิบัติใหม่หรือใช้ความพยายามให้มากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นตอนการวางแผน (Plan)

การวางแผนเป็นส่วนประกอบของวงจรที่มีความสำคัญ เนื่องจาก การวางแผนจะเป็นจุดเริ่มต้นของงานและเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การทำงานในส่วนอื่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนในวงจรเดมมิ่ง เป็นการหาคำตอบประกอบของปัญหา โดยวิธีการระดมความคิด การเลือกปัญหา การหาสาเหตุของปัญหา การหาวิธีการแก้ปัญห การจัดทำตารางการปฏิบัติงาน การกำหนดวิธีดำเนินการ การกำหนดวิธีการตรวจสอบและประเมินผล ในขั้นตอนนี้สามารถนำเครื่องมือเบื้องต้นแห่งคุณภาพอื่น ๆ มาใช้งานร่วมด้วย เช่น แผนภูมิแกงปลา แผนภูมิพาเรโต แผนภูมิการควบคุม การระดมความคิด (Brainstorming) ฯลฯ ในขั้นนี้ดำเนินการ ดังนี้ 1) ตระหนักและกำหนดปัญหาที่ต้องการแก้ไข หรือปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยสมาชิกแต่ละคนร่วมมือ และประสานกันอย่างใกล้ชิดในการระบุปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน เพื่อที่จะร่วมกันทำการศึกษาและวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขต่อไป 2) เก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์และตรวจสอบการดำเนินงานหรือหาสาเหตุ ของปัญหา เพื่อใช้ในการปรับปรุง หรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งควรจะวางแผนและดำเนินการเก็บข้อมูลให้เป็นระบบ ระเบียบ เข้าใจง่าย และสะดวกต่อการใช้งาน เช่น ตารางตรวจสอบ แผนภูมิ แผนภาพ หรือแบบสอบถาม เป็นต้น 3) อธิบายปัญหาและกำหนดทางเลือกวิเคราะห์ปัญหา เพื่อใช้กำหนดสาเหตุของความบกพร่อง ตลอดจนแสดงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งนิยมใช้วิธีการเขียนและวิเคราะห์แผนภูมิหรือแผนภาพ เช่น แผนภูมิแกงปลา แผนภูมิพาเรโต และแผนภูมิการควบคุม เป็นต้น เพื่อให้สมาชิกทุกคนในทีมงานคุณภาพเกิดความเข้าใจในสาเหตุและปัญหาอย่างชัดเจน แล้วร่วมกันระดมความคิด (Brainstorming) ในการแก้ปัญห โดยสร้างทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ในการตัดสินใจแก้ปัญห เพื่อมาทำการวิเคราะห์และตัดสินใจเลือกที่เหมาะสมที่สุดมาดำเนินงาน และ 4) เลือกวิธีการแก้ไขปัญหา หรือปรับปรุงการดำเนินงาน โดยร่วมกันวิเคราะห์ และวิจารณ์ทางเลือกต่าง ๆ ผ่านการระดมความคิด และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิก เพื่อตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมที่สุดในการดำเนินงานให้สามารถบรรลุตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจะต้องทำวิจัยและหาข้อมูลเพิ่มเติม หรือกำหนดทางเลือกใหม่ที่มีความน่าจะเป็นในการแก้ปัญหได้มากกว่าเดิม

2. ขั้นตอนการปฏิบัติ (Do)

การปฏิบัติตามแผน เป็นการลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ในตาราง การปฏิบัติงาน ทั้งนี้ สมาชิกกลุ่มต้องมีความเข้าใจถึงความสำคัญและความจำเป็นในแผนนั้น ๆ ความสำเร็จของการนำแผนมาปฏิบัติต้องอาศัยการทำงานด้วยความร่วมมือเป็นอย่างดีจากสมาชิก ตลอดจนการ

จัดการทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานตามแผนนั้น ๆ ในขั้นตอนนี้ขณะที่ลงมือปฏิบัติ จะมีการตรวจสอบไปด้วย หากไม่เป็นไปตามแผนอาจจะต้องมีการปรับแผนใหม่ และเมื่อแผนนั้นใช้งานได้ดีก็นำไปใช้เป็นแผนและถือปฏิบัติต่อไป โดยเทคนิคขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้ 1) ทำให้ถูกต้องตั้งแต่แรก จะได้ไม่ต้องแก้ไขหรือรับผลเสียจากการกระทำที่ผิดพลาด และ 2) ตรวจสอบทุกขั้นตอน หากพบข้อบกพร่องให้รีบแก้ไขก่อนที่ความเสียหาย จะขยายเป็นวงกว้าง

3. ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check)

การตรวจสอบ หมายถึง การตรวจสอบดูว่าเมื่อปฏิบัติงานตามแผน หรือการแก้ปัญหาทางานตามแผนแล้ว ผลลัพธ์เป็นอย่างไร สภาพปัญหาได้รับการแก้ไขตรงตามเป้าหมายที่กลุ่มตั้งใจหรือไม่ การไม่ประสบความสำเร็จอาจเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น ไม่ปฏิบัติตามแผน ความไม่เหมาะสมของแผนการเลือกใช้เทคนิคที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น โดยเทคนิคขั้นตอนการตรวจสอบมีดังนี้ 1) ตรวจสอบวิธีการและระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติจริง ว่าทำได้ตามแผนหรือไม่ 2) ตรวจสอบผลที่ได้ว่าได้ตามเป้าหมายหรือไม่ 3) ตรวจสอบว่ามีข้อมูลอะไรใหม่ ๆ เกิดขึ้นบ้าง และ 4) รวบรวมและบันทึกข้อมูลที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์และ ปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไปสิ่งที่จะสามารถรู้ได้ว่าผลกับแผนที่ตั้งไว้แตกต่างกันอย่างไร สิ่งสำคัญที่สุดคือการบันทึกข้อมูล ซึ่งเทคนิคการบันทึกข้อมูลมีเครื่องมืออยู่หลายชนิด และหลายเทคนิควิธี

4. ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสม (Act)

ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสมจะพิจารณาผลที่ได้จากการตรวจสอบ ซึ่งมีอยู่ 2 กรณี คือ ผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้ หรือไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ หากเป็นกรณีแรก ก็ให้นำแนวทางหรือกระบวนการปฏิบัตินั้นมาจัดทำให้เป็นมาตรฐาน พร้อมทั้งหาวิธีการที่จะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งอาจหมายถึงสามารถบรรลุเป้าหมายได้เร็วกว่าเดิม หรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเดิม หรือทำให้คุณภาพดียิ่งขึ้นก็ได้ แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่สอง ซึ่งก็คือผลที่ได้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่วางไว้ เราควรรวบรวมข้อมูลไว้มาวิเคราะห์ และพิจารณาว่าควรจะดำเนินการอย่างไรต่อไป โดยเทคนิคขั้นตอนการดำเนินการให้เหมาะสม ดังนี้ 1) หลังจากตรวจสอบแล้ว ถ้าเราทำได้ตามเป้าหมาย ให้รักษาความดีนี้ไว้ 2) หากตรวจสอบแล้ว พบว่ามีข้อผิดพลาดไม่ว่าในขั้นตอนใด ๆ ก็ตาม ให้หา สาเหตุและแก้ไขสาเหตุ และ 3) หาทางปรับปรุง เพื่อให้การปฏิบัติครั้งต่อไปดีขึ้นกว่าเดิม

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การดำเนินงานตามวงจรคุณภาพเดมมิ่ง หมายถึง กระบวนการบริหารงานที่เป็นวงจรที่สามารถนำมาใช้พัฒนาการบริหารงานทางการศึกษาได้ดี เพราะมีขั้นตอนการวางแผน (Plan) การดำเนินการตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการแก้ไขปรับปรุง (Act) ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นไปเรื่อย ๆ ตามวงจรคุณภาพ โดยสรุปความหมายดังนี้ 1) การวางแผน (Plan) หรือ การเตรียมการด้านต่าง ๆ หรือการเตรียมความพร้อมในรายละเอียดที่จำเป็นก่อนการ

ดำเนินงาน (Project activation) (ปกรณ์ ปรียากร, 2558, หน้า 10) หมายถึง การดำเนินงานโดย แต่งตั้งคณะปฏิบัติงาน เพื่อกำหนดขอบเขตของงานให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และ เป้าหมายของงาน เลือกแนวทางการปฏิบัติ กำหนดแผน และแจ้งคณะปฏิบัติงาน 2) การดำเนินการตาม แผน (Do) หรือ การดำเนินการตามแผน หมายถึง การดำเนินงาน โดยการลงมือปฏิบัติตามแผนที่ กำหนดไว้ ตามบริบทของงาน 3) การตรวจสอบ (Check) หรือ การประเมินผล หมายถึง การ ดำเนินงานโดยตรวจสอบดูว่างานที่ได้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ เปรียบเทียบกับ เป้าหมาย ตรวจสอบดูว่าค่าที่วัดได้ และผลการทดสอบตรงตามมาตรฐานหรือไม่ และ การรายงาน จะเสนอผลการประเมิน และ 4) การแก้ไขปรับปรุง (Act) หมายถึง การดำเนินงานโดยนำข้อมูลจาก ขั้นการประเมินผล มาปรับปรุงแก้ไข แล้วดำเนินการให้เหมาะสมต่อไป

2.2 ประโยชน์ของการใช้วงจรคุณภาพเดมมิง

มีผู้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้วงจรคุณภาพเดมมิงไว้ ดังนี้

เอกวินิต พรหมรักษา (2555, เว็บไซต์) กล่าวถึง ประโยชน์ของการใช้วงจรคุณภาพ เดมมิงดังนี้

1. การวางแผนงานก่อนการปฏิบัติงาน จะทำให้เกิดความพร้อมเมื่อได้ปฏิบัติงานจริงการ วางแผนงานควรวางให้ครบ 4 ขั้นดังนี้

ขั้นการศึกษา คือ การวางแผนศึกษาข้อมูล วิธีการ ความต้องการของตลาด ข้อมูลด้าน วัตถุดิบ ด้านทรัพยากรที่มีอยู่หรือเงินทุน

ขั้นเตรียมงาน คือ การวางแผนการเตรียมงานด้านสถานที่ การออกแบบผลิตภัณฑ์ ความ พร้อมของพนักงาน อุปกรณ์ เครื่องจักร วัตถุดิบ

ขั้นดำเนินงาน คือ การวางแผนทางการปฏิบัติงานของแต่ละส่วนแต่ละฝ่าย เช่น ฝ่ายผลิต ฝ่ายขาย

ขั้นการประเมินผล คือ การวางแผนหรือเตรียมการประเมินผลงานอย่างเป็นระบบ เช่น ประเมินจากยอดขาย ประเมินจากการตีพิมพ์ของลูกค้า เพื่อให้ผลที่ได้จากการประเมินเกิด การเที่ยงตรง

2. การปฏิบัติตามแผนงาน ทำให้ทราบขั้นตอน วิธีการ และสามารถเตรียมงานล่วงหน้า หรือทราบอุปสรรคล่วงหน้าด้วย ดังนั้น การปฏิบัติงานก็จะเกิดความราบรื่น และเรียบร้อย นำไปสู่ เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

3. การตรวจสอบ ให้ได้ผลที่เที่ยงตรงเชื่อถือได้ ประกอบด้วย

3.1 ตรวจสอบจากเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

3.2 มีเครื่องมือที่เชื่อถือได้

3.3 มีเกณฑ์การตรวจสอบที่ชัดเจน

3.4 มีกำหนดเวลาการตรวจที่แน่นอน

3.5 บุคลากรที่ทำการตรวจสอบต้องได้รับการยอมรับจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อการตรวจสอบได้รับการยอมรับ การปฏิบัติงานขั้นต่อไปก็ดำเนินงานต่อไปได้

4. การปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนใดก็ตาม เมื่อมีการปรับปรุงแก้ไขคุณภาพก็จะเกิดขึ้น ดังนั้น วงจร PDCA จึงเรียกว่า วงจรการบริหารงานคุณภาพ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2558, เว็บไซต์) กล่าวถึง ประโยชน์ของการใช้ วงจรเดมมิ่งในการบริหารงานไว้ ดังนี้

1. เพื่อป้องกัน โดย 1) การนำวงจร PDCA ไปใช้ทำให้ผู้ปฏิบัติมีการวางแผน ซึ่งการวางแผนที่ดีช่วยป้องกันปัญหาที่ไม่ควรเกิด ช่วยลดความสับสนในการทำงาน ลดการใช้ทรัพยากรมากหรือน้อยเกินความพอดี และลดความสูญเสียในรูปแบบต่าง ๆ 2) การทำงานที่มีการตรวจสอบเป็นระยะ ทำให้การปฏิบัติงานมีความรัดกุมขึ้นและแก้ไขปัญหาคืออย่างรวดเร็วก่อนที่ปัญหานั้นจะลุกลาม และ 3) การตรวจสอบที่นำไปสู่การแก้ไขปรับปรุง ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วไม่เกิดซ้ำหรือลดความรุนแรงของปัญหา ถือเป็น การนำความคิดพลาดมาใช้ให้เกิดประโยชน์

2. เพื่อแก้ไขปัญหา โดย 1) ถ้าเราประสบสิ่งที่ไม่เหมาะสม ไม่สะอาด ไม่สะดวก ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ประหยัด เราควร แก้ปัญหา และ 2) การใช้ PDCA เพื่อการแก้ปัญหา ด้วยการตรวจสอบว่ามีอะไรบ้างที่เป็นปัญหา เมื่อหาปัญหาได้ ก็นำมาวางแผนเพื่อดำเนินการตามวงจร PDCA ต่อไป

3. เพื่อปรับปรุง โดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหา แต่เราต้องเสาะแสวงหาสิ่งต่าง ๆ หรือวิธีการที่ดีกว่าเดิมอยู่เสมอ เพื่อยกระดับคุณภาพของการดำเนินงาน ของหน่วยงาน เมื่อเราคิดว่าจะปรับปรุงอะไร ก็ให้ใช้วงจร PDCA เป็นขั้นตอนในการปรับปรุง

สรุปได้ว่า การใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่งในการบริหารมีประโยชน์ในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นเนื่องจาก การวางแผนนั้นจะทำให้เกิดความพร้อมเมื่อได้ปฏิบัติงาน ทำให้ทราบกระบวนการต่าง ๆ ล่วงหน้าแล้ว มีการตรวจสอบที่เชื่อถือได้ จนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคือจะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ไม่มีที่สิ้นสุด ทำให้เกิดการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และแนวคิดเกี่ยวกับวงจรคุณภาพเดมมิ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารที่ทำให้เกิดการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง จึงศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนไว้ ดังนี้

3.1 ความหมายของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

มีนักวิชาการ และหน่วยงานให้ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนไว้ดังนี้

คุณาเพ็ญ กิ่งมิ่งแฮ (2552, หน้า 6) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด

กรมวิชาการ (2544) (อ้างถึงใน สุมาลี สมใจ, 2556, หน้า 7) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง กิจกรรมอย่างหนึ่งที่จำเป็น มีความซับซ้อนอย่างมีระบบ เพื่อสร้างความมั่นใจ ต่อคุณภาพของนักเรียน

อนุก นาถเจริญ (2554, หน้า 9) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง การวางแผนปฏิบัติ การจัดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีพฤติกรรมเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สุมาลี สมใจ (2556, หน้า 7) สรุปความหมายไว้ว่า การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง การดำเนินการโดยใช้วิธีการกระบวนการ หรือกิจกรรมใด ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ ให้แก่บุคคลอย่างมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านความรู้ เจตคติ ทักษะในทิศทางที่ดีงาม ตามความต้องการขององค์กรหรือสังคม

สุริย์ พูลสวัสดิ์ (2556, หน้า 8 - 9) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง ขบวนการที่ทำให้งานกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ด้วยคน และทรัพยากรขององค์กร ซึ่งประกอบด้วย 1) การวางแผนการดำเนินงาน หมายถึง การเตรียมการ การสร้างแผน การกำหนดผู้รับผิดชอบและเวลา การประเมินแผนการดำเนินงาน ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 2) การปฏิบัติการดำเนินงาน หมายถึง การปฏิบัติตามขั้นตอนในการวางแผนที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ 3) การตรวจสอบการดำเนินงาน หมายถึง การตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนว่ามีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานหรือไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขในขั้นตอนใดบ้าง และ 4) การปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน หมายถึง การปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา หรือถ้าไม่มีปัญหาใด ๆ ก็ยอมรับแนวทางการปฏิบัติแผนงานที่ได้ผลสำเร็จ เพื่อนำไปใช้ในการทำงานครั้งต่อไป

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน หมายถึง การวางแผนปฏิบัติ โดยใช้กระบวนการทางการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย การเตรียมการ การดำเนินงาน การ

ประเมินผล และ การปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ นักเรียนมีพฤติกรรมเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.2 แนวปฏิบัติในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, หน้า 69) ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และชุมชนต้องร่วมมือกันปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง จึงต้องพิจารณาถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานศึกษากำหนดให้จัดขึ้น แล้วส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งอาจดำเนินการพัฒนาด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ โดยเน้นที่จุดหมายว่าต้องการให้เด็กเป็นคนที่มีความพออย่างไร และจัดทำเนื้อหาสาระให้สนองจุดหมายนั้น เช่น คุณลักษณะข้อนี้จะต้องให้เด็กรู้เข้าใจ คุณลักษณะข้อนี้จะต้องให้เด็กทำให้ได้ ซึ่งครูจะตั้งคำถามชวนให้เด็ก ๆ ช่วยกันคิด กำหนดภาระงานจากสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ให้เด็กร่วมกันค้นหาคำตอบเป็นกลุ่ม แล้วลงมือทำงานจนสำเร็จ มีการนำเสนอความคิดเห็น และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน จะทำให้เด็กมองเห็นความจริง ซาบซึ้งในคุณค่า พร้อมทั้งมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม เกิดความปรารถนาจะร่วมแก้ปัญหาและสร้างสรรค์พัฒนาสังคมต่อไป

2. จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วยการให้เด็กทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในโรงเรียน เช่น การปลูกผัก การทำอาหาร การทำงานศิลปะ การแสดงบทบาทสมมติ ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้จะส่งเสริมให้เด็กรู้จักวางแผน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ สามารถประเมินผล การปฏิบัติงานของตนเองและนำไปปรับปรุง พร้อมทั้งนำเสนอผลงานต่อผู้อื่น ซึ่งจะทำให้เด็กรู้ความต้องการ รู้จุดเด่น-จุดด้อยของตนเอง สามารถค้นหาข้อมูลจากแหล่งใกล้ตัวและเลือกใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ช่วยให้คิดตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของตนเองได้ แสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ที่สำคัญสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3. จัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ การจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้เด็กได้มีส่วนร่วม ส่งเสริมให้เด็ก ๆ ทำงานเป็นกลุ่ม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ ประชุมนักเรียน เพื่อเขียนโครงการ และดำเนินกิจกรรมตามที่วางแผนไว้ พร้อมทั้งรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

4. ปลุกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน เพราะการศึกษาอยู่ในกิจกรรมทุกอย่างของชีวิต เพื่อให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ด้วยดี ครูจะต้องสร้างระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม ทำชีวิตให้เป็นการศึกษา เริ่มจากการเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่กิจกรรมหน้าแถว ตอนเช้า การเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ การสวดมนต์เจริญสติ การเรียน การให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ การปฏิบัติตามข้อตกลง ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน การดูแลรักษาสุขภาพร่างกายของตนเอง การรักษาความสะอาด การจัดกระเป๋า การจัดเก็บของใช้ การทำความสะอาดงานยาม การเล่นเกมมีกติกา ไปจนถึงการเป็นผู้ให้บริการผู้ใหญ่ การทักทายสวัสดิ์ การทำความเคารพผู้ใหญ่

ศักดิ์สกล จันแสน (2558, หน้า 7) ได้ศึกษาการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ดังนี้

1. การบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ
2. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. การจัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. การปลุกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน

ชмыพร รัตนพรหม (2558, หน้า 6) กล่าวว่า การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มุ่งเน้นให้ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอนให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างจริงจัง โดยเริ่มจากการศึกษานิยาม วิเคราะห์ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ รวมทั้งศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน และนำมากำหนดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องในแต่ละคุณลักษณะ แล้วนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวชี้วัด และพฤติกรรมบ่งชี้ที่วิเคราะห์ไว้ไปบูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงการต่าง ๆ และกิจวัตรประจำวันของผู้เรียน มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนดำเนินการ ดังนี้

1. บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นที่จุดหมายว่าต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีคุณภาพอย่างไร และจัดทำเนื้อหาสาระให้สนองจุดหมายนั้น เช่น คุณลักษณะข้อนี้จะต้องให้ผู้เรียนรู้เข้าใจ คุณลักษณะข้อนี้จะต้องให้ผู้เรียนททำให้ได้ ซึ่งครูจะตั้งคำถามชวนให้ผู้เรียน ช่วยกันคิด กำหนดภาระงานจากสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ให้ผู้เรียนร่วมกันค้นหาคำตอบเป็นกลุ่ม แล้วลงมือทำงานจนสำเร็จ มีการนำเสนอความคิดเห็น และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน จะทำให้ผู้เรียนมองเห็นความจริง ชาบซึ่งในคุณค่า พร้อมทั้งมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม เกิดความปรารถนาจะร่วมแก้ปัญหาและสร้างสรรค์พัฒนาสังคมต่อไป

2. จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วยการให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในโรงเรียน เช่น การปลูกผัก การทำอาหาร การทำงานศิลปะ การแสดงบทบาทสมมติ ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักวางแผน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ สามารถประเมินผล การปฏิบัติงานของตนเองและนำไปปรับปรุง พร้อมทั้งนำเสนอผลงานต่อผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียน รู้ความต้องการ รู้จุดเด่น-จุดด้อยของตนเอง สามารถค้นหาข้อมูลจากแหล่งใกล้ตัว และเลือกใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ช่วยให้คิดตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ ของตนเองได้ แสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ที่สำคัญสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3. จัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ การจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม มีการแต่งตั้งคณะทำงาน ประชุมนักเรียน เพื่อเขียนโครงการ และดำเนินกิจกรรมตามที่วางแผนไว้ พร้อมทั้งรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้อื่นทราบ

4. ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยสอดแทรกในกิจกรรมประจำวัน เพราะการศึกษาอยู่ในกิจกรรมทุกอย่างของชีวิต เพื่อให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ด้วยดี ครูจะต้องสร้างระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม ทำชีวิตให้เป็นการศึกษา เริ่มจากการเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่กิจกรรมหน้าแถว ตอนเช้า การเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ การสวดมนต์เจริญสติ การเรียน การให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ การปฏิบัติตามข้อตกลง ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน การดูแลรักษาสุขภาพร่างกายของตนเอง การรักษาความสะอาด การจัดกระเป๋า การจัดเก็บของใช้ การทำความสะอาดงานยาม การเล่นเกม มีกติกา ไปจนถึงการเป็นผู้ให้บริการผู้ใหญ่ การทักทายสวัสดิ์ การทำความเคารพผู้ใหญ่

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ 2) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) การจัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ 4) การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจกรรมประจำวัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ

การจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบครบวงจร เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีความเชื่อมโยงตั้งแต่หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ที่ครอบคลุมความรู้ ความคิด ทักษะ และประสบการณ์ที่มีความหมายอย่างหลากหลาย และสัมพันธ์กันเป็นองค์รวม เกิดการเรียนรู้จริง สอดคล้องกับความเป็นจริงในการดำเนินชีวิตและสนองการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) มีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ใช้ครบทุกชั้นปี อาทิ ความซ้ำซ้อนของเนื้อหาสาระการสอนเนื้อหาแยก

นอกจากนี้ การมอบภาระงาน เช่น มีการบ้านมาก ซ้ำซ้อน และการใช้เวลาเรียนให้เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย และไม่เป็นภาระแก่ผู้เรียน ตลอดจนเปิดมิติใหม่ของการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนรู้จักใฝ่หาความรู้ เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นของโลกในศตวรรษที่ 21 (ศักดิ์สกุล จันแสน, 2558, หน้า 51 - 53)

เป้าหมายการจัดการการเรียนรู้บูรณาการแบบครบวงจร

1. เพื่อเชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะและประสบการณ์จากการจัดการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กันเป็นองค์รวม เนื้อหาวิชาไม่แยกจากกัน
2. เพื่อลดความซ้ำซ้อนทั้งเนื้อหา ภาระงาน (การบ้าน โคร่งงาน) และเวลาเรียนในการจัดการเรียนรู้
3. เพื่อให้ให้นักเรียนมีโอกาสมากขึ้นนอกห้องเรียนมากขึ้น

การจัดการเรียนรู้บูรณาการมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1. ครูแต่ละระดับชั้น ศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรและการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ศึกษาและทำความเข้าใจการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแบบครบวงจร และวิธีการจัดการเรียนรู้บูรณาการ
3. ครูในระดับชั้นเดียวกันร่วมกันประชุมวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดร่วมกันจัดทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบครบวงจรและวางแผนจัดการเรียนรู้ตลอดภาคเรียน/ปีการศึกษา
4. วางแผนและออกแบบการวัด และประเมินผลการจัดการเรียนรู้
5. นำแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบครบวงจรลงสู่การปฏิบัติ
6. ใช้การนิเทศภายในเป็นเครื่องมือในการปรับปรุง จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการปฏิบัติ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบครบวงจรให้เกิดประสิทธิภาพ

7. รายงานผลการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบครบวงจรอย่างต่อเนื่องเป็นรายภาค/รายปี ประโยชน์และความสำคัญของการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบครบวงจร

การจัดการเรียนรู้บูรณาการเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งหวังให้ครูผู้สอนนำไปใช้ แต่ครูบางท่าน บางโรงเรียนอาจยังไม่เคยนำไปใช้จัดการเรียนรู้ หรือถ้ามีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจะมีลักษณะเป็นการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ อาจมีการบูรณาการต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้บ้าง แต่ยังไม่ปรากฏภาพความสำเร็จอย่างจริงจังให้เกิดคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องให้ครูผู้สอนร่วมกันวางแผน และนำหน่วยบูรณาการ

แบบครบวงจรลงสู่การจัดการเรียนรู้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง แต่สำหรับผู้ปกครอง ชุมชน อาจเป็นเรื่องใหม่ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องสร้างความตระหนักให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เห็นประโยชน์ ซึ่งการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบครบวงจร ความสำคัญมี ดังนี้ (ศักดิ์สกุล จันแสน, 2558, หน้า 55)

1. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตจริง เพราะในชีวิตประจำวันการทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ได้แยกส่วนในการใช้องค์ความรู้แต่ใช้ความรู้ที่หลากหลายสาขาที่มีความสัมพันธ์กันต่อการทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งและมีการบูรณาการองค์ความรู้ที่สอดคล้องกันจนงานหรือกิจกรรมที่ทำสำเร็จ
2. ทำให้ครูผู้สอนมีกระบวนการทำงานร่วมกัน มีแนวทางการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบครบวงจรที่เกิดจากการวางแผน การจัดการเรียนการสอนร่วมกันอย่างเป็นระบบครบวงจร ตั้งแต่หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล
3. เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเสริมสร้างสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน การใฝ่หาความรู้ รู้จักคิดวิเคราะห์ และมีคุณธรรมจริยธรรม
4. ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้แบบบูรณาการเป็นองค์รวม ลดการใช้เวลาเรียนที่มีความซ้ำซ้อนของเนื้อหาและภาระงาน และมีโอกาสทำกิจกรรมนอกห้องเรียนมากขึ้น
5. ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ในห้องเรียนกับความรู้นอกห้องเรียนเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน ไม่เรียนรู้แบบแยกส่วน ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนมากขึ้น
6. ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ ๆ ผ่านสื่อที่หลากหลาย
7. ทำให้ลดภาระงานและเวลาในการเรียนรู้ในชั้นเรียน
8. ช่วยให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง
9. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำ ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ หมายถึง การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ร่วมกันกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทบทวน โครงสร้างรายวิชา โดยสอดคล้องคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในหน่วยการเรียนรู้ใด และกำหนดเป็นตัวชี้วัดการเรียนรู้ประจำรายวิชา ใช้การนิเทศภายในเป็นเครื่องมือในการปรับปรุง ครูดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทำการประเมินผล รวบรวมผลการประเมินไปสรุปในภาพรวมเมื่อสิ้นภาคเรียน และนำไปปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ในภาคเรียนต่อไป

องค์ประกอบที่ 2 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ใช้องค์ความรู้ ทักษะและเจตคติจากการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีซึ่งจะส่งผลในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ เกิดทักษะการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย กิจกรรม 3 ลักษณะ ดังนี้ (ศักดิ์สกุล จันแสน, 2558, หน้า 71 - 76)

1. กิจกรรมแนะแนว

กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมายวางแผนชีวิตทั้งในด้านการเรียนและอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียนเป็น การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ครอบคลุม 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยเสนอไว้เป็นระบบเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นภาพกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสม ดังนี้

1.1 หลักการ การจัดกิจกรรมแนะแนวต้องส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อันจะนำไปสู่สมรรถนะที่สำคัญ 5 ประการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ โดยนำไปบูรณาการในการจัดกิจกรรมตามลักษณะของกิจกรรมแนะแนวที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อีกทั้งยังต้องส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิต โดยมุ่งจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจ ธรรมชาติของผู้เรียน และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ที่ตอบสนองจุดมุ่งหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา ด้านอาชีพ รวมทั้งด้านส่วนตัวและสังคม เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนมีอิสระในการคิดและตัดสินใจด้วยตนเองเรียนรู้

ด้วยตนเอง ด้วยการปฏิบัติจนกระทั่งเกิดทักษะชีวิต ตลอดจนครูทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม โดยมีครูแนะแนวเป็นพี่เลี้ยงและประสานงาน

1.2 วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจ รัก และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวางแผนการเรียนอาชีพรวมทั้งการดำเนินชีวิตและสังคม 3) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

1.3 ขอบข่าย การจัดกิจกรรมแนะแนว มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการศึกษา ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านการเรียนอย่างเต็มตามศักยภาพรู้จักแสวงหาและใช้ข้อมูลประกอบการวางแผนการเรียนหรือการศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีนิสัยใฝ่เรียนมีวิธีการเรียนรู้และสามารถวางแผนการเรียนหรือการศึกษาต่อได้อย่างเหมาะสม 2) ด้านอาชีพ ให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองในทุกด้าน รู้และเข้าใจโลกของงานอาชีพอย่างหลากหลายมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มีการเตรียมตัวสู่อาชีพ สามารถวางแผนเพื่อประกอบอาชีพตามที่ตนเองมีความถนัด และสนใจ 3) ด้านส่วนตัวและสังคม ให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเองรักและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น รักสิ่งแวดล้อม มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิตที่ดีมีคุณภาพ มีทักษะชีวิต และสามารถปรับตัว ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.4 แนวการจัดกิจกรรม 1) ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจ ธรรมชาติของผู้เรียน 2) วิเคราะห์สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ วัฒนธรรมของสถานศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล 3) กำหนดสัดส่วนของกิจกรรมแนะแนวให้ครอบคลุมด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม โดยยึดสภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจ ตลอดจนธรรมชาติของผู้เรียนและเป้าหมายของสถานศึกษา โดยครู ผู้ปกครอง และผู้เรียนมีส่วนร่วม 4) กำหนดวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมแนะแนวของสถานศึกษา เป็นระดับ การศึกษาและชั้นปี 5) ออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ การจัดกิจกรรม เวลาจัดกิจกรรมหลักฐานการทำกิจกรรมและการประเมินผล 6) จัดทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวรายชั่วโมง ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม จุดประสงค์ เวลาเนื้อหา/สาระ วิธีดำเนินกิจกรรม สื่อ/อุปกรณ์ และการประเมินผล 7) จัดกิจกรรมแนะแนวตามแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวและประเมินผลการจัดกิจกรรม 8) ประเมินเพื่อตัดสินผลและสรุปรายงานแนวทางการจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. กิจกรรมนักเรียน

2.1 หลักการ กิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัด และความสนใจ โดยเน้นเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ความมีระเบียบวินัย การไม่เห็นแก่ตัว ความเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ

ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน และความเอื้ออาทรและสมานฉันท์ การจัดกิจกรรมนักเรียนควรดาเนินการ ดังนี้ 1) จัดให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน 2) เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน 3) เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้เรียนตลอดจนบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น

2.2 วัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีระเบียบวินัย มีความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี และมีความรับผิดชอบ 2) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการทำงานร่วมกัน รู้จักการแก้ปัญหา มีเหตุผล มีการตัดสินใจที่เหมาะสม ช่วยเหลือแบ่งปัน และเอื้ออาทรและสมานฉันท์ 3) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ

2.3 ขอบข่าย กิจกรรมนักเรียน ประกอบด้วย 1) กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษา วิชาทหาร สถานศึกษาให้ผู้เรียนเลือกกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และครบตามหลักสูตรของแต่ละกิจกรรม 2) กิจกรรมชุมนุม ชมรม สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย และเข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ

3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อช่วยขัดเกลาจิตใจของผู้เรียนให้มีความเมตตา กรุณา มีความเสียสละและมีจิตสาธารณะ เพื่อช่วยสร้างสรรค์สังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

3.1 หลักการ กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์เป็นกิจกรรมที่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม จริยธรรม จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ออกแบบกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะจิตอาสา

3.2 วัตถุประสงค์ 1) เพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้เรียนในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ 2) เพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์ตามความถนัดและความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร 3) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ คุณธรรมจริยธรรม ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ 4) เพื่อให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3.3 ขอบข่าย เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมในลักษณะกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมอาสาพัฒนาหรือกิจกรรมสร้างสรรค์สังคม โดยผู้เรียนดำเนินการด้วยตนเองในลักษณะ อาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม และมีจิตสาธารณะ

3.4 แนวการจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เน้นให้ ผู้เรียนร่วมกันสำรวจและวิเคราะห์สภาพปัญหา ร่วมกันออกแบบการจัดกิจกรรมวางแผนการจัด กิจกรรม ปฏิบัติกิจกรรมตามแผน ร่วมสรุปและประเมินผลการจัดกิจกรรม ร่วมรายงานผลพร้อมทั้ง ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ผู้เรียนสามารถเลือกจัดกิจกรรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมได้ ดังนี้ 1) จัดกิจกรรมภายใน โรงเรียน (กิจกรรมในวิถีชีวิต โรงเรียนเพื่อปลูกฝังจิตอาสา) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนและครูที่ปรึกษา กิจกรรม ร่วมกันวางแผนปฏิบัติกิจกรรมจิตอาสาในวิถีชีวิตของชั้นเรียนและโรงเรียนจนเกิดเป็นนิสัยในการ สมัครใจทำงานต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมซึ่งงานเหล่านี้จะขยายขอบเขตจากใกล้ตัวไปสู่ สังคมที่อยู่ภายนอกได้ 2) จัดกิจกรรมภายนอกโรงเรียน (กิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสังคม) เป็น กิจกรรมที่ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนตามแผนการจัดกิจกรรมโดยให้ทำกิจกรรมด้วยความสมัครใจ ที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมโดยรวม

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง การดำเนินงานเพื่อพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยครูร่วมกันพิจารณา กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทบทวนโครงสร้างรายวิชา ออกแบบแผนการจัดกิจกรรมและกำหนดเป็นตัวชี้วัดการเรียนรู้ ใช้การ นิเทศภายในเป็นเครื่องมือในการปรับปรุง ครูจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแผน ทำการประเมินผล รวบรวมผลการประเมิน ไปสรุปในภาพรวมเมื่อสิ้นภาคเรียน และนำไปปรับปรุงแผนการจัดการ เรียนรู้ในภาคเรียนต่อไป

องค์ประกอบที่ 3 การจัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การบริหารสถานศึกษานั้น คุณภาพของผู้เรียนย่อมเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุด ที่ผู้บริหาร จำเป็นต้องมุ่งเน้นให้เกิดขึ้นและหาแนวทางจัดทำโครงการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เนื่องจาก โครงการเป็นส่วนประกอบหนึ่งให้การวางแผนพัฒนาสามารถเห็นภาพและทิศทางการพัฒนาที่ ชัดเจน โครงการจึงถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการบริหารงานเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ หรือ แผนงานของสถานศึกษา (ศักดิ์สกุล จันแสน, 2558, หน้า 77 - 78)

ความหมายและความสำคัญของโครงการ

โครงการ หมายถึง แผนการดำเนินกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปรับปรุงหรือ พัฒนางานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่กำหนด โดยจะมีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกำหนดเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดที่ชัดเจน โครงการเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญของแผนงาน

โดยจะเป็นตัวชี้วัดความชัดเจนของแผนงานรวมถึงใช้เป็นมาตรการที่บ่งบอกความสำเร็จของแผน และชี้แนะวิธีการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามกำหนดเวลาและค่าใช้จ่าย รวมทั้งสามารถประมาณการค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้ล่วงหน้า ซึ่งโครงการโดยทั่วไปสามารถแบ่งออกได้หลายประเภท เช่น โครงการเพื่อสนองความต้องการ โครงการพัฒนาต่าง ๆ หรือโครงการตามนโยบายเร่งด่วน เป็นต้น

ลักษณะสำคัญของโครงการ

โครงการหนึ่ง ๆ จะต้องประกอบไปด้วยลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. โครงการ ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ หลายกิจกรรมที่สอดคล้องกันภายใต้วัตถุประสงค์เดียวกัน
2. มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน วัดได้และปฏิบัติได้
3. มีการกำหนดจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของกิจกรรม ถ้าหากมีการดำเนินการไปเรื่อย ๆ ไม่มีขอบเขตเวลา จะไม่ถือว่าเป็นโครงการ แต่จะเป็นลักษณะของงานประจำ (Routine) หรืองานปกติ
4. มีสถานที่ตั้งของโครงการหรือสถานที่ดำเนินงาน
5. มีหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบโครงการที่ชัดเจน
6. มีการระบุทรัพยากร/งบประมาณชัดเจนและมีการใช้ให้เกิดประโยชน์

ลักษณะของโครงการที่ดี

การจัดทำโครงการ ควรจัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการพัฒนา หรือแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง ในหน่วยงาน หรือเพื่อปฏิบัติงานตามนโยบายของผู้บังคับบัญชา และของหน่วยเหนือ ซึ่งในการจัดทำโครงการที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

1. สามารถแก้ปัญหาของสถานศึกษาได้
2. มีรายละเอียด วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถดำเนินงานได้
3. รายละเอียดของโครงการมีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน คือ 1) วัตถุประสงค์ต้องสอดคล้องกับปัญหาหรือหลักการและเหตุผล และ 2) วิธีการดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
4. สามารถสนองต่อความต้องการของสังคมหรือสถานศึกษา ของกลุ่มคนและนโยบายแต่ละระดับ
5. เข้าใจง่ายและสามารถดำเนินการตามโครงการได้
6. สอดคล้องกับแผนงานหลักของสถานศึกษาและสามารถติดตามประเมินผลได้
7. โครงการต้องกำหนดขึ้นจากข้อมูลจริงและเป็นข้อมูลที่ได้รับการวิเคราะห์อย่างรอบครอบแล้ว
8. ต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและในด้านทรัพยากรอย่างเหมาะสม

9. ต้องระบุระยะเวลาเริ่มต้นและระยะเวลาแล้วเสร็จของโครงการ

ส่วนประกอบของโครงการ

ในแต่ละโครงการจะมีแผนปฏิบัติงานอย่างละเอียด การเขียนโครงการ จะประกอบด้วย หัวข้อต่าง ๆ โดยจำนวนหัวข้อของโครงการอาจจะไม่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของโครงการที่เขียนหรือขึ้นอยู่กับว่าหน่วยงานต้องการรายละเอียดที่ครอบคลุมมากน้อยเพียงใด การเขียนจะเป็นลักษณะการบรรยายไปตามหัวข้อของโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วยหัวข้อ ดังนี้ 1) ชื่อโครงการ 2) ผู้รับผิดชอบโครงการ 3) หลักการและเหตุผล 4) วัตถุประสงค์ 5) เป้าหมาย/ตัวชี้วัดความสำเร็จ 6) กิจกรรม (วิธีการดำเนินงาน) 7) ระยะเวลาดำเนินงาน 8) งบประมาณ 9) การประเมินผลโครงการ และ 10) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การจัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยวิเคราะห์ ความต้องการในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จัดทำโครงการ เสนอโครงการ และขออนุมัติโครงการ จัดทำตารางวิเคราะห์ความสอดคล้องของโครงการกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กำหนดผู้รับผิดชอบโครงการ และ ประเมินผล และนำผลการประเมินที่ได้นำไปสรุปเมื่อสิ้นภาคเรียน

องค์ประกอบที่ 4 การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจกรรมประจำวัน

การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยสอดแทรกในกิจกรรมประจำวัน เพราะการศึกษาอยู่ในกิจกรรมทุกอย่างของชีวิต เพื่อให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ด้วยดี ครูจะต้องสร้างระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม ทำชีวิตให้เป็นการศึกษา เริ่มจากการเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่กิจกรรมหน้าแถว ตอนเช้า การเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ การสวดมนต์เจริญสติ การเรียน การให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ การปฏิบัติตามข้อตกลง ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน การดูแลสุขภาพสภาพร่างกายของตนเอง การรักษาความสะอาด การจัดกระเป๋า การจัดเก็บของใช้ การทำความสะอาดงานยาม การเล่นเกมมีกติกา ไปจนถึงการเป็นผู้ให้บริการผู้ใหญ่ การทักทายสวัสดิ การทำความเคารพผู้ใหญ่ (ประไพ ประดิษฐ์สุขถาวร, 2557, เว็บไซต์)

การเรียนการสอน/การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตลอดจนสอดแทรกในกิจกรรมประจำวัน ของนักเรียนเป็นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาจะบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจาก ทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองและชุมชน ที่ต้องมุ่งขาดเกล้า บ่มเพาะ ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งการประเมิน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ต้องใช้ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมตามสภาพจริงตามบริบทของโรงเรียน (โรงเรียนเชิงราชวิทยาคม, 2560, เว็บไซต์)

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน หมายถึง การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยศึกษา ทบทวนกิจวัตรประจำวันของนักเรียนในแต่ละวัน นำคุณลักษณะอันพึงประสงค์มาสอดแทรกในแต่ละกิจกรรม แต่งตั้งผู้รับผิดชอบการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนผ่านกิจวัตรประจำวันสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์เข้าไปในกิจวัตรประจำวันที่สร้างขึ้นและให้นักเรียนนำไปปฏิบัติ นิเทศ ติดตาม ประเมินผลและนำไปสรุปเมื่อสิ้นภาคเรียน

3.3 การดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพเดมมิ่ง และการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และแนวปฏิบัติในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จึงได้สรุปเป็นแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการ ขั้นตอนที่ 3 ขั้นประเมินผล และ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นปรับปรุงแก้ไข (วรภัทร์ ภูเจริญ, 2543, หน้า 20) ; (บรรจง จันทมาศ, 2546, หน้า 7-8) ; (โกศล ดิษฐ์ธรรม, 2547, หน้า 41) ; (แจ่ม ธาราวร, 2548, หน้า 24) ; (ประกอบ พอดี, 2549, หน้า 30) ; (สุรีย์ พูลสวัสดิ์, 2554, หน้า 23 - 27) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นเตรียมการ หมายถึง การดำเนินงาน โดยแต่งตั้งคณะปฏิบัติงาน เพื่อกำหนดขอบเขตของงานให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของงาน เลือกลงแนวทางปฏิบัติ กำหนดแผน และแจ้งคณะปฏิบัติงาน

ขั้นดำเนินการ หมายถึง การดำเนินงานโดยการลงมือปฏิบัติตามแผนและการเตรียมการที่กำหนดไว้ ตามบริบทของงาน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดการดำเนินงาน ด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ไว้ 4 องค์ประกอบ คือ 1) การบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ 2) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) การจัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ 4) การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, หน้า 69) ; (ศักดิ์สกล จันแสน, 2558, หน้า 7) ; (ชมัยพร รัตนพรหม, 2558, หน้า 6)

ขั้นประเมินผล หมายถึง การดำเนินงานโดยตรวจสอบดูว่างานที่ได้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ เปรียบเทียบกับเป้าหมาย ตรวจสอบดูว่าค่าที่วัดได้ และผลการทดสอบตรงตามมาตรฐานหรือไม่ และ การรายงานจะเสนอผลการประเมิน

ขั้นปรับปรุงแก้ไข หมายถึง การดำเนินงานโดยนำข้อมูลจากขั้นการประเมินผลมาปรับปรุงแก้ไข แล้วดำเนินการให้เหมาะสมต่อไป

4. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินแนวทาง

การประเมินเป็นกระบวนการศึกษาสิ่งต่าง ๆ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการตรวจสอบการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และยังช่วยเสนอสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ และเป็น การสนองสารสนเทศ แก่ผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผู้สรุปมาตรฐานของการประเมินไว้ดังนี้

กนกวรรณ ภูเขาแก้ว (2557, หน้า 4) ได้ประเมินแนวทางการกำหนดกลยุทธ์การจัดการ การศึกษาสำหรับสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้ การศึกษาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการกำหนดกลยุทธ์การจัดการศึกษา

จรัญ จูปรารงค์ (2557, หน้า 5) ได้ประเมินแนวทางพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการ บริหารคุณภาพวงจรเคมีของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 โดยใช้ การศึกษาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการบริหารคุณภาพวงจรเคมี

นิรุช บัญญัติ (2557, หน้า 8) ได้ประเมินแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยใช้การบริหารคุณภาพวงจรเคมี โดยใช้ การศึกษาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน

แมคมิลแลน และชูแมคเกอร์ (McMillan & Schumacher, 2001, pp. 530-531) กล่าวว่า เกณฑ์ที่มีคุณภาพสำหรับ การประเมินผล ประกอบด้วย มาตรฐาน 4 ด้าน คือ 1) มาตรฐานด้านความ เป็นประโยชน์ 2) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ 3) มาตรฐานด้านความเหมาะสม และ 4) มาตรฐาน ด้านความถูกต้อง

สรุปได้ว่า นักวิจัยได้ประเมินแนวทางแตกต่างกันออกไปตามบริบทของงานวิจัย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดให้ประเมินแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้

5. บริบทของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

5.1 ข้อมูลทั่วไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เป็นหน่วยงานที่อยู่ ภายใต้อำนาจกำกับดูแล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการมี

หน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มีสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 161 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2, 2561, หน้า 4)

5.2 นโยบายพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ให้ความสำคัญกับพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งจะเห็นได้จากการกำหนดนโยบายพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยมีเป้าประสงค์ ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2, 2561ก, หน้า 9)

1. ผู้เรียนทุกคนมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง มีหลักคิดที่ถูกต้อง และเป็นพลเมืองดีของชาติ และการพลเมืองโลกที่ดี (Global citizen)
2. ผู้เรียนทุกคนมีคุณธรรม จริยธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบ ต่อสังคมและผู้อื่น มีธรรมาภิบาล มีวินัย รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และวัฒนธรรม
3. ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาและสร้างเสริมศักยภาพในแต่ละช่วงวัยอย่างมีคุณภาพ มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีทักษะอาชีพตามความต้องการ และความถนัด
4. ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีพัฒนาการตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ทั้งในด้านที่มีพัฒนาการปกติและด้านที่มีความบกพร่องหรือความแตกต่างทางการเรียนรู้ หรือความสามารถพิเศษ ตามที่ระบุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลหรือแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว ซึ่งจัดทำขึ้นบนพื้นฐานความต้องการจำเป็นเฉพาะของผู้เรียน
5. ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีความพร้อมสามารถเข้าสู่บริการช่วงเชื่อมต่อ (Transitional services) หรือการส่งต่อ (Referral) เข้าสู่การศึกษาในระดับเดียวกันและที่สูงขึ้น หรือการอาชีพหรือการดำเนินชีวิตในสังคมได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
6. ผู้เรียนทุกคนมีทักษะชีวิต มีสุขภาพที่เหมาะสมตามวัย มีความเข้มแข็ง อดทน และสามารถพึ่งตนเองได้ในสังคมอนาคตที่ซับซ้อนและการป้องกันตนเองจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่ สามารถป้องกันตนเองจากปัญหาเสพติดได้

5.3 ผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

เขต 2

ผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2, 2561ก, หน้า 15 - 16)

ร้อยละของนักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ กระบวนการดำเนินงาน ได้แก่ 1) โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. 2) โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้วยกระบวนการลูกเสือ 3) โครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา “ป้องกันการทุจริต” (โครงการโรงเรียนสุจริต) 4) โครงการสถานักเรียน 5) โครงการ/กิจกรรมส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมปลูกฝังค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ และ 6) กิจกรรมการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร

ผลการดำเนินงาน

1. นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่จบหลักสูตรมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านในระดับดีขึ้นไป ในแต่ละระดับชั้นตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป
2. นักเรียนได้รับการปลูกฝังค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ คิดเป็นร้อยละ 100
3. สถานศึกษาในสังกัดที่เป็นแบบอย่างการจัดกิจกรรมปลูกฝังค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ และมีผลการดำเนินงาน โครงการกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

เชิงปริมาณ

1. นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3,795 คน ที่เรียนจบหลักสูตรมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านในระดับดีขึ้นไป จำนวน 3,492 คน คิดเป็นร้อยละ 92.02
2. นักเรียนในสังกัด จำนวน 20,118 คน ได้รับการปลูกฝังค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ คิดเป็นร้อยละ 100
3. สถานศึกษาในสังกัด จำนวน 43 แห่ง เป็นแบบอย่างการจัดกิจกรรมปลูกฝังค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ในปีการศึกษา 2560

เชิงคุณภาพ

1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและมีพฤติกรรมตามค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ

2. นักเรียนในสังกัดที่เรียนจบหลักสูตรในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาดำเนินการการจัดกิจกรรมที่เป็นแบบอย่างการจัดกิจกรรมปลูกฝังค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ

จากผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เมื่อพิจารณาถึงนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3,795 คน ที่เรียนจบหลักสูตรมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านในระดับดีขึ้นไป จำนวน 3,492 คน เมื่อคิดเป็นจำนวนคนแล้ว มีนักเรียน 303 คน ที่ยังมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์น้อยกว่าระดับดี และเมื่อพิจารณาระดับสถานศึกษา มีสถานศึกษาเพียง 43 แห่ง จาก 161 แห่ง ที่สามารถเป็นแบบอย่างการจัดกิจกรรมปลูกฝังค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ในปีการศึกษา 2561 จากข้อมูลดังกล่าว สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 อย่างต่อเนื่อง

5.4 สภาพปัญหาสังคมในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

สภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ และสังคม ทำให้เกิดการแข่งขันกันเพื่อความอยู่รอด ทำให้ผู้ปกครองอาจไม่มีเวลาดูแลเด็กมากนัก ชุมชนอ่อนแอ คนในชุมชนขาดคุณธรรม ซึ่งพบเห็นได้ตามสื่อทั่วไป เด็กและเยาวชนจึงได้รับผลกระทบนี้โดยตรง ปัจจุบันเยาวชนไทยบางส่วนจึงมีพฤติกรรมในลักษณะที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม และมีพฤติกรรมอันไม่พึงปฏิบัติในโรงเรียน มีการฝ่าฝืนกฎระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียน ขาดความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน เช่น ไม่ทำการบ้าน คัดลอกการบ้านจากเพื่อน ๆ ไม่เตรียมบทเรียนล่วงหน้า ไม่ศึกษาค้นคว้า และจัดทำรายงานไม่ทันตามกำหนด กลับในขณะที่เรียนหรือไม่สนใจบทเรียน มีพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดังนั้นการที่จะพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้นั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคนที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ปกครอง ครู ชุมชน และสถานศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันที่สำคัญในการสร้าง และขัดเกลาคนให้เป็นคนดี อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาแต่ละแห่งก็มีบริบทที่ต่างกันออกไป มีสถานที่ มีทรัพยากรทางการบริหาร ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุ และการบริหารจัดการ ที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลให้ผลการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ รวมทั้งผลการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน แตกต่างกันไป ด้วย ดังนั้นถ้ามีการศึกษาแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จะทำให้สถานศึกษาในสังกัดสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ

นักเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (เกศรี ไชยเผือก, 2562, 9 เมษายน) ; (สุรัชณา มีโย 2562, 16 เมษายน)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

ฉวีวรรณ แสนรักษ์ (2552, หน้า 73 - 74) วิจัยเรื่อง การพัฒนาดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียน โลกก่อพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ด้านการแต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน การไม่เข้าร่วมกิจกรรมหน้าเสาธงและการร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดให้การไม่รักษาความสะอาดและสมบัติของโรงเรียน ก่อให้เกิดปัญหาด้านดังกล่าวเป็นอย่างมาก 2) การพัฒนาเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียน โรงเรียน โลกก่อพิทยาคม จัดให้มีการประชุมของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าโดยระดมความคิดเห็นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมกัน ที่ประชุมได้กำหนดให้มีกิจกรรมการอบรมหน้าเสาธง กิจกรรมพี่ดูแลน้อง กิจกรรมโฮมรูมในคาบสุดท้ายของวันจันทร์ทำให้นักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ด้านการแต่งกายไม่ถูกระเบียบของทางโรงเรียน ไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดให้ การรักษาความสะอาดและสมบัติของโรงเรียนมีจำนวนลดลงเป็นที่น่าพอใจ มีนักเรียนบางส่วนที่ยังมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ซึ่งครูต้องคอยช่วยเหลือให้สามารถปรับปรุงพฤติกรรมให้ดีขึ้น กลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าจึงได้ประชุมแสดงความคิดเห็นและมีมติในที่ประชุมว่า ควรจัดกิจกรรมเพิ่มเติม การจัดกิจกรรมการช่อมแถว การจัดกิจกรรมประกวดและให้รางวัลแก่นักเรียนที่แต่งกายถูกระเบียบ การประกวดห้องเรียนน่าอยู่ ทำความสะอาดดูแลบริเวณที่รับผิดชอบ การนิเทศ ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้ดีขึ้น และ 3) ผลการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียน โลกก่อพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม คุณลักษณะที่ 1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เกี่ยวกับการแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน หลังจากมีการประชุมระดมพลังอย่างสร้างสรรค์และมีข้อตกลงร่วมกันในการจัดกิจกรรมโครงการอบรมหน้าเสาธง ทำให้นักเรียนเข้าใจระเบียบในการแต่งกายที่ถูกต้องและครูสามารถตักเตือนให้คำแนะนำจนนักเรียนสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง คุณลักษณะที่ 2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดให้ นักเรียนให้ความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้น เต็มใจ และ คุณลักษณะที่ 3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การรักษาความสะอาดและสมบัติของโรงเรียนนักเรียนเอาใจใส่รับผิดชอบการทำเวรประจำวันในห้องเรียน และทำ

ความสะอาดบริเวณที่รับผิดชอบการรักษาโต๊ะ เก้าอี้และสมบัติส่วนรวมภายในห้องเรียน เช่น กระดาน บอร์ด ป้ายนิเทศให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยสามารถใช้งานได้

ชาญชัย อินแถลง (2552, หน้า 50) วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน: กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านนามาลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านความเชื่อศรัทธา 1) สภาพการดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านความเชื่อศรัทธา ไม่ชัดเจน แรงจูงใจและกิจกรรมส่งเสริมน้อย 2) ปัญหา พบว่านักเรียนส่วนหนึ่งขาดวินัยไม่มีความเชื่อศรัทธาต่อตนเองและผู้อื่น 3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการให้จัดอบรมธรรมะแก่นักเรียน และให้เน้นการปฏิบัติตนตามศีล 5 4) แนวทางการพัฒนา คือร่วมมือกันดูแลติดตามและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เชื่อศรัทธา ครูและผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี มีโครงการถือศีล 5 อบรมธรรมะสม่ำเสมอ จูงใจและให้รางวัลคนที่เชื่อศรัทธา และ ด้านการประหยัด 1) สภาพการดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนด้านการประหยัดชัดเจน มีมาตรการประหยัดพลังงาน การออมทรัพย์ การนำกลับมาใช้ใหม่ น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเรียนการสอนและดำเนินชีวิต 2) ปัญหา พบว่ามีนักเรียนส่วนหนึ่งที่ผู้ปกครองไม่ได้ดูแล เพราะไปทำงานต่างจังหวัด ส่งเงินให้ลูกมากจนติดนิสัยใช้เงินฟุ่มเฟือย 3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต้องการให้โรงเรียนจำกัดและตรวจสอบการใช้เงินของนักเรียน และปลูกฝังการประหยัด 4) แนวทางการพัฒนา คือ ร่วมมือกันตรวจสอบ ดูแล แก้ไขพฤติกรรมฟุ่มเฟือยของนักเรียน เชิญบุคคลในท้องถิ่นหลาย ๆ คนที่เป็นแบบอย่างคนขยันและประหยัดมาเล่าประวัติประสบการณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียนรับทราบ และให้เห็นตัวอย่างคนฟุ่มเฟือยที่มีชีวิตล้มเหลว เช่น ดารานักร้อง คนดังบางคน จัดมุมหนังสือธรรมะ จัดสารคดีหรือภาพยนตร์ส่งเสริมคุณธรรมให้นักเรียน ได้ศึกษาและซึมซับคุณธรรม จริยธรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง

ละมัย บัวบาง (2552, หน้า 90 - 91) วิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนบ้านวังตะเฆ่ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ด้านการแต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน การไม่เข้าร่วมกิจกรรมหน้าเสาธง และการร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดให้ การไม่รักษาความสะอาดและสมบัติของโรงเรียน ก่อให้เกิดปัญหาด้านดังกล่าวเป็นอย่างมาก 2) การพัฒนาเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียน โรงเรียนบ้านวังตะเฆ่จัดให้มีการประชุมของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า โดยระดมความคิดเห็นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมกัน ที่ประชุมได้กำหนดให้มีกิจกรรมศิษย์ลูกหูกุลสัมพันธ์ กิจกรรมพี่ดูแลน้อง กิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร และในวงรอบที่ 2 ได้ปรับเปลี่ยนกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตรเป็นสวนมนต์สุดสัปดาห์ โดยมีพระสงฆ์มาอบรมสั่งสอนทำให้นักเรียนที่มีปัญหา

เกี่ยวกับลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ด้านการแต่งกายไม่ถูกระเบียบของทางโรงเรียน ไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดให้ การรักษาความสะอาดและสมบัติของโรงเรียนมีจำนวนลดลงเป็นที่น่าพอใจ มีนักเรียนบางส่วนที่ยังมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ซึ่งครูต้องคอยช่วยเหลือให้สามารถปรับปรุงพฤติกรรมให้ดีขึ้น กลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าจึงได้ประชุมแสดงความคิดเห็นและมีมติในที่ประชุมว่า ควรจัดกิจกรรมเพิ่มเติม การจัดกิจกรรมประกวดและให้รางวัลแก่นักเรียนที่แต่งกายถูกระเบียบ การประกวดห้องเรียนน่าอยู่ทำความสะอาดดูแลบริเวณที่รับผิดชอบ การนิเทศ ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้ดีขึ้น 3) ผลการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนบ้านวังตะเฒ่า อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ คุณลักษณะที่ 1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เกี่ยวกับการแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนหลังจากมีการประชุมระดมพลังอย่างสร้างสรรค์และมีข้อตกลงร่วมกันในการจัดกิจกรรม โครงการศิษย์ถูกผูกสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนเข้าใจระเบียบในการแต่งกายที่ถูกต้อง และครูสามารถตักเตือนให้คำแนะนำจนนักเรียนสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง คุณลักษณะที่ 2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดให้ นักเรียนให้ความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้น เต็มใจ และ คุณลักษณะที่ 3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การรักษาความสะอาดและสมบัติของโรงเรียนนักเรียนเอาใจใส่รับผิดชอบต่อการทำเวรประจำวันในห้องเรียน และทำความสะอาดบริเวณที่รับผิดชอบการรักษาโต๊ะเก้าอี้ และสมบัติส่วนรวมภายในห้องเรียน เช่น กระดาน บอร์ด ป้ายนิเทศให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย สามารถใช้การได้ดี

สุริย์ พูลสวัสดิ์ (2554, หน้า 81) วิจัยเรื่อง การดำเนินงานพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการดำเนินงานพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนและพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การดำเนินงานพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนจำแนกตาม ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาทางด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยพบว่า ด้านที่มีการพัฒนามากที่สุดคือ ด้านการวางแผน รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงาน และส่วนที่มีการพัฒนาน้อยที่สุด คือ ด้านการปรับปรุงแก้ไข 3) การเปรียบเทียบพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน จำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณารายพฤติกรรม พบว่า พฤติกรรมที่ปรากฏมากที่สุดคือ รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์ รองลงมาคือ ซื่อสัตย์ สุจริต และมีจิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ มุ่งมั่นในการทำงาน 4) ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์กับพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก และพบว่าทุกด้านของ การดำเนินงานพัฒนามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของนักเรียนในระดับปานกลาง และ 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี พบว่าสิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ผู้ปกครองนักเรียนขาดความเอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน รองลงมาคือนักเรียนบางส่วนมีพฤติกรรมรอบครัวแตกแยก และสำหรับข้อเสนอแนะ มากที่สุด คือ ผู้ที่มีหน้าที่ประเมินหรือพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างชัดเจน รองลงมา คือ ควรบูรณาการในทุกกิจกรรมให้นักเรียนได้พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

วิไลวรรณ ไหมหอม (2557, หน้า 85 - 89) วิจัยเรื่อง การดำเนินงานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนบ้านสูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและเตรียมผู้ร่วมวิจัย ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแรงจูงใจ จิตสำนึก ครัวมีส่วนร่วมในการประเมิน ขั้นตอนที่ 3 วางแผนแบบมีส่วนร่วมและพัฒนาทีม ขั้นตอนที่ 4 การนำแผนไปปฏิบัติและพัฒนางาน ขั้นตอนที่ 5 การติดตามประเมินผล ขั้นตอนที่ 6 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สภาพก่อนการพัฒนาการดำเนินงานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โคนเฉพาะการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่เป็นการดำเนินการร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง นักเรียน นักเรียนไม่มีวินัยในตนเองจึงได้ดำเนินการพัฒนาโดยการประชุมปฏิบัติการจัดการเรียนรู้แบบ โครงสร้างที่เน้นคุณลักษณะ โดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และ 2) หลังการพัฒนาผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านการมีวินัยในตนเอง ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการรักการอ่าน สูงขึ้นอย่างชัดเจน ผู้ร่วมวิจัยสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาการดำเนินงานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเป็นไปตามแผนการพัฒนาได้เป็นอย่างดี

บวร จันทร์ธีระโรจน์ (2558, หน้า 106) วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนปายวิทยาคาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนควรแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานพัฒนา และประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีหน้าที่โดยตรงใน

การวางแผนการดำเนินงาน ศึกษาเทคนิควิธีการในการสร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ แล้วนำเทคนิค วิธีการมาปรับใช้จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจสร้างความตระหนักและส่งเสริมให้ครูพัฒนาการดำเนินการสร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับผู้เรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลายศึกษาข้อมูลนักเรียนก่อนการพัฒนาสร้างหรือเลือกเครื่องมือที่เหมาะสมในการพัฒนา จัดทำระบบสารสนเทศเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลกำหนดวิธีการรายงานผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้ชัดเจน นิเทศติดตามให้ความช่วยเหลือครูสร้างขวัญและกำลังใจให้ครู ส่วนผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความจำเป็น ประโยชน์ ของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนปายวิทยาคาร จังหวัดแม่ฮ่องสอนพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

วรรณยศ โพธิ์เลี้ยง (2558, หน้า 117) วิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มบัวหลวง (หนองบัว 1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ในกลุ่มโรงเรียนบัวหลวง (หนองบัว1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีสภาพสูงสุด คือ ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ รองลงมาคือ ด้านความมีจิตสาธารณะ ด้านรักความเป็นไทย ด้านซื่อสัตย์ สุจริต ด้านมีวินัย ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ด้านใฝ่เรียนรู้ และด้านที่มีสภาพต่ำสุด คือ ด้านอยู่อย่างพอเพียง และ 2) แนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ในกลุ่มโรงเรียนบัวหลวง (หนองบัว 1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ประการที่ 1 สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ร่วมมือกับคณะครูทุกท่าน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกันประชุมวางแผนและดำเนินการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ประการที่ 2 สถานศึกษาควรสนับสนุนให้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ร่วม คณะครูทุกท่าน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการประเมินผลการจัดกิจกรรมการดำเนินงานพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยการประเมินผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีขึ้นของนักเรียน ข้อเสนอแนะของผู้ปกครอง และ ประการที่ 3 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ร่วม คณะครูทุกท่าน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการดำเนินงานพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยนำผลของกิจกรรมและข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไปใช้ในการปรับปรุงและดำเนินการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

ศักดิ์สกุล จันแสน (2558, หน้า 1341) วิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนท่าตะโก 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงาน ด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนท่าตะโก 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 โดยภาพรวมมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพการดำเนินงานด้านการจัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาเป็น ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน 2) แนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนท่าตะโก 1 ด้านที่ 1 ด้านการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระสถานศึกษาต้องมีการระดมความคิดเห็นและประสานความร่วมมือสร้างเป็นเครือข่ายระหว่างโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาฯ ผู้ปกครอง และชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนิเทศ กำกับ ติดตาม โดยการลงมือปฏิบัติตามแผนงาน และมีการประเมินผลและการสรุปผลในการดำเนินงานตามสภาพจริง ด้านที่ 2 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาฯ ผู้ปกครอง ชุมชน ร่วมกันประชุม วางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดให้มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานการจัดกิจกรรมและมีการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ด้านที่ 3 ด้านการจัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ควรกำหนดไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรนิเทศ กำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง และมีการประเมินผล สรุปผล รายงานผลและการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน โครงการอย่างต่อเนื่อง ด้านที่ 4 ด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวันควรมีการกำหนดไว้เป็นนโยบายของสถานศึกษาและแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเป็นรูปธรรมชัดเจน มีการประชุม ชี้แจง วางแผน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและการรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย

อภิชาติ อ่อนเอน (2559, หน้า 1341) วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีจิตสาธารณะ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านใฝ่เรียนรู้ ส่วนแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 มีดังนี้ 1) ด้าน

ความซื่อสัตย์สุจริต เรื่อง การไม่ถือเอาสิ่งของของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ควรมีแนวทางการพัฒนา โดย การวิเคราะห์หาสาเหตุ การอภิปรายถึงผลเสีย การเยี่ยมบ้านนักเรียน การสื่อสารกันระหว่างครู กับผู้ปกครอง ครูดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด อบรมนักเรียนโดยสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอน และการเสริมแรงทางบวกแก่นักเรียน 2) ด้านใฝ่เรียนรู้ เรื่อง การสรุปเป็นองค์ความรู้จากสิ่งที่ เรียนรู้ ควรมีแนวทางการพัฒนาโดย การสร้างแรงจูงใจ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ในกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมโครงงาน จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการสรุปเป็น องค์ความรู้จากสิ่งที่เรียนรู้ จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน มีการประเมินให้คะแนนนักเรียน และ กิจกรรมตลาดนัดความรู้ 3) ด้านอยู่อย่างพอเพียง เรื่อง การวางแผนการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จเร็ว ขึ้น ควรมีแนวทางการพัฒนาโดย ใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มในการท างาน จัดรูปแบบโครงงานการ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การวางแผนมีการทำงานร่วมกัน สร้างความตระหนัก และการยกย่อง ชมเชย 4) ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน เรื่อง ความพยายามแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานให้ สำเร็จ ควรมีแนวทางการพัฒนาโดย การสร้างความตระหนัก จัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการคิด แก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน จัดกิจกรรมเพิ่มทักษะชีวิต จัดกิจกรรม แบ่งกลุ่ม การทำงาน เป็นทีม การสร้างสถานการณ์จำลอง แสดงบทบาทสมมุติ การวิเคราะห์สถานการณ์ สร้างความ รับผิดชอบให้กับนักเรียน การให้กำลังใจและการชมเชยกับนักเรียนที่สามารถแก้ไขปัญหาและ อุปสรรคในการทำงานได้ 5) ด้านมีจิตสาธารณะ เรื่อง การอาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยความสมัครใจ ควรมีแนวทางการพัฒนาโดย การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตอาสา การอาสาทำงาน การ ส่งเสริมให้นักเรียนได้ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความสมัครใจ การอาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย การมี จิตอาสาการจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติจริง การมีจิตอาสาในการทำงาน กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสังคม กิจกรรมโรงเรียนสะอาดด้วยสองมือเรา จัดกิจกรรมบูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรม พัฒนาผู้เรียนร่วมกิจกรรมของชุมชน และการยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่น และ 6) ด้านมีทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เรื่อง การมีทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ควรมีแนวทางการพัฒนาโดย จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน จัดกิจกรรม การศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ส่งเสริมทักษะความคิด เปิด โอกาสให้นักเรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้กิจกรรมโครงงาน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนมีการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนอย่างทั่วถึง

คุณากรณ์ สีมาวงค์ (2560, หน้า 208) วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการการเสริมสร้าง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษายโสธร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ยโสธร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านความรู้ และด้านความประพฤติ และอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจ โดยรูปแบบการบริหารจัดการการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร ที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การดำเนินงาน 3) การตรวจสอบและประเมินผล และ 4) การพัฒนาและปรับปรุง

อรุณศิริ จันทร์หล่น (2560, หน้า 185) วิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์กรประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษามี 3 องค์กรประกอบ ได้แก่ ด้านมิวินัย ด้านใฝ่เรียนรู้ และ ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ซึ่งด้านมิวินัยมี 4 ตัวชี้วัด ด้านใฝ่เรียนรู้มี 2 ตัวชี้วัด และด้านมุ่งมั่นในการทำงานมี 2 ตัวชี้วัด และ 2) สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ มิวินัย รองลงมา คือ ใฝ่เรียนรู้ และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มุ่งมั่นในการทำงาน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ปรากฏผลเช่นเดียวกันกับสภาพปัจจุบัน และ 3) แนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ประกอบด้วย 7 แนวทาง คือ 1) การกำหนดนโยบายอย่างชัดเจน 2) การจัดให้มีคณะกรรมการเป็นการเฉพาะ 3) การสร้างความเข้าใจร่วมกัน 4) การกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน 5) การจัดสิ่งแวดล้อมเชิงคุณธรรม 6) การกำกับดูแล ติดตามและประเมินผล และ 7) การสร้างเครือข่ายผู้ปกครองและชุมชน

อิทธินันท์ ขายอด (2560, หน้า 80) วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่มีประสิทธิผลโดยใช้กิจกรรมลูกเสือ ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้องค์ประกอบหลักในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กิจกรรมลูกเสือ 5 ประการ ได้แก่ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา กิจกรรมจิตศึกษาเสริมปัญญาเชิงบวก สัมพันธภาพที่ดีการตระหนักรู้เห็นคุณค่าตนเองและผู้อื่น และ การเป็นแบบอย่างที่ดี 2) องค์กรประกอบย่อยมี 20 ประการ และ 3) กิจกรรมลูกเสือ จำนวน 147 กิจกรรม เพื่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 8 ประการคือ 1) ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ความซื่อสัตย์สุจริต 3) ความมีวินัย 4) การใฝ่เรียนรู้ 5) ความเป็นอยู่พอเพียง 6) ความมุ่งมั่นในการทำงาน 7) การรักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ

บุญรอด ชาตียนนท์ (2561, หน้า 2284) วิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร มีระดับความคิดเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยจากมาก ไปหาน้อย ดังนี้ ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ด้านรักความเป็นไทย ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ด้านอยู่อย่างพอเพียง ด้านซื่อสัตย์ สุจริต ด้านมีจิตสาธารณะ ด้านมีวินัย และด้านใฝ่เรียนรู้ ตามลำดับ และ 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร จำแนกตามเพศ และระดับชั้นเรียน ปรากฏผลดังนี้ นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และ นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านซื่อสัตย์สุจริตนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และด้านมีวินัยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เวย์ (Way, 2004, p.3850-A) ได้สำรวจผลกระทบของการรักษาวินัยและการบกพร่องด้านวินัยในโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการของ นักเรียน โดยมีความมุ่งหมายในการวิจัยเพื่อหาคำอธิบายการใช้ความรุนแรงในโรงเรียนและเพิ่มระดับผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนซึ่งมีความบกพร่อง ด้านวินัยมีแนวโน้มว่าจะมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเพิ่มขึ้นและมีผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการลดลงและพบว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อความถี่ในการแสดงพฤติกรรมก่อนและมีการทัศนคติในด้านตรงกันข้ามสำหรับงานวินัยของโรงเรียน ก็พบด้วยว่าเกิดผลกระทบโดยขึ้นอยู่กับปัจจัยที่หลากหลายเช่นตัวแปรด้านผลลัพธ์ปริมาณความบกพร่องด้านวินัยในโรงเรียนความยุติธรรมและความถูกต้องตามหลักกฎหมายในการรับรู้ของนักเรียนและ สถานะของนักเรียนที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงนอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่าการมีวินัยที่เข้มงวดสามารถส่งผลกระทบที่เป็นประโยชน์ได้ถ้าหากว่ามันได้รับการรักษาไว้ในระดับปานกลางนั่นหมายความว่า สามารถปรับปรุงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ระดับหนึ่งมีทิศทางโดยตรงต่อนักเรียนซึ่งมีความเชื่อมั่นในความถูกต้องตามกฎของโรงเรียนภายใต้สถานการณ์อื่น ๆ อย่างเช่นถ้าวินัยของโรงเรียนได้รับการยอมรับว่ามีความเข้มงวดมากเกินไปหรือนำไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนในกลุ่มที่คอยคัดค้านและเป็นกลุ่มเสี่ยงวินัยของโรงเรียนก็อาจจะกลับกลายเป็นสิ่งอันตรายไปก็ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผลการวิจัยที่พบว่ามีแนวโน้มของการเป็นไปได้ว่าเราจะมีนักเรียนที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาต่ำลงเพราะการมีวินัยที่เคร่งครัดมากเกินไป

อปี (Abe, 2005, p.2471-A) ได้ศึกษาการใช้วิธีการสอนแบบใหม่มีผลกระทบต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียนที่เป็นชาวแอฟริกันอเมริกันหรือไม่ถ้ามีอย่างไร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างรูปแบบ การจัดการเรียนการสอนแบบใหม่กับเนื้อหาหลักสูตรและการลดลงของคุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียนในชั้นเรียนสำหรับนักเรียนที่เป็น ชาวแอฟริกันอเมริกัน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 การวิเคราะห์ผลข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนมีผลกระทบต่อวินัยนักเรียนวิธีการจัดการเรียนการสอนจะนำมาซึ่งพฤติกรรมของนักเรียนในด้านบวกและการใช้วัสดุในการสอนสามารถช่วยลดพฤติกรรมของนักเรียนในด้านลบได้ การสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างครู กับนักเรียน มีความสำคัญมากต่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ วิธีการตัดสินใจที่จะใช้อำนาจของครูสามารถมีผลทั้งลดและเร่งให้เกิดปัญหาด้านระเบียบวินัยได้ นักเรียนมีแนวโน้มที่จะตอบสนองในด้านบวกต่อวิธีการจัดการเรียนการสอนที่แปลกใหม่การใช้สื่อวัสดุ ด้านการจัดการเรียนการสอนสามารถช่วยลดพฤติกรรมด้านการผิดวินัยและเพิ่มระดับความเพียรพยายามในการศึกษาหาความรู้ของนักเรียนที่เป็นชาวแอฟริกัน อเมริกันมากขึ้นการใช้สื่อวัสดุด้านการจัดการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนกับปัจจัยด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ เพศ อายุ และประสบการณ์ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างผลการวิจัยเหล่านี้ในการยืนยันแนวโน้มเหมือนกับที่พบในการวิจัยครั้งก่อน ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านวัฒนธรรมและยังสนับสนุนคำกล่าวที่ว่า การจัดการเรียนการสอนและการจัดหลักสูตรแบบใหม่สามารถช่วยลดปัญหาด้านระเบียบวินัยในกลุ่มของนักเรียนที่เป็นชาวแอฟริกันอเมริกัน ได้มากขึ้น

มิลเลอร์ (Miller, 2005, p. 478-A) ได้ศึกษาการประเมินโครงการการศึกษาทางเลือกด้านวินัยหลังจากปีแรกของการดำเนินการ โครงการการศึกษาทางเลือกด้านวินัยสำหรับนักเรียนผู้ซึ่งมีความท้าทายทางพฤติกรรมมาเรื่อรัง งานวิจัยที่ทำขึ้นมีรายละเอียดของความมีประสิทธิภาพของโครงการการศึกษาทางเลือกด้านวินัยนอกมหาวิทยาลัยพัฒนาขึ้นในเขตการศึกษาชนบทส่วนใหญ่เป็นพวกฮิสพานิก (Hispanic) ในเท็กซัสตอนใต้ เพื่อตอบสนองความต้องการนี้ โครงการการศึกษาทางเลือกด้านวินัยเป็นสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้วินัยที่มากกว่าบรรยากาศการดูแลคุ้มครองเด็กสำหรับนักเรียนที่ก่อวินัยชั้นเรียน และวิธีการฟื้นฟูโดยรวมการปรับปรุงด้านวิชาการพฤติกรรมและสังคม จากการวิเคราะห์ข้อมูลในรายละเอียดที่ควรจะเป็นประโยชน์ต่อนักการศึกษาทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา ในการดำเนินโครงการ สำหรับนักเรียนที่ก่อวินัยชั้นเรียน เพื่อจะลดขนาดหรือปริมาณของผู้ถูกส่งต่อด้านวินัย ภายหลังจากการเข้าร่วมในโครงการคล้ายกับที่ได้รับการออกแบบให้ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น

ตัวนา (Tuana, 2007, pp. 364-378) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้การสร้างมโนคติเกี่ยวกับศีลธรรม พบว่า องค์ประกอบพื้นฐานในการเรียนรู้คุณธรรม คือ ความรู้สึกไวต่อศีลธรรมทักษะการใช้เหตุผลเชิงศีลธรรมและจินตนาการเชิงศีลธรรม ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากในระบบการศึกษา โดยผู้วิจัยได้รวบรวมความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม แยกแยะหมวดหมู่ประเภทของจริยธรรมที่ใช้ในชีวิตจริง เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้อ่านนำไปปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า การเรียนรู้ศีลธรรมเป็นทักษะที่ต้องฝึกให้เชี่ยวชาญและฝึกฝนให้เด็กเป็นประจำอยู่เสมอ ด้วยความช่วยเหลือของครูที่มีความรอบรู้ในเรื่องคุณธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและหลากหลายในทางปฏิบัติ จะช่วยสร้างคุณธรรมที่ถูกต้อง สมบูรณ์การสอนคุณธรรมให้กับนักเรียนเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งหากโรงเรียนต้องการให้เด็กมีคุณธรรม

ดีเนค และ โชเชอร์ (Zdenek & Schochor, 2007, pp.514-532) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการรับรู้ศีลธรรมในห้องเรียน พบว่า บทบาทของครูในการใช้โปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้คุณธรรมของนักเรียนเพิ่ม โอกาสในการพัฒนาวิชาชีพและความรู้ด้านคุณธรรมด้วยแนวทางการใช้ความหลากหลายทางวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณธรรมจริยธรรม โดยการระบุหรือกำหนดข้อควรปฏิบัติที่ดีที่สุด และข้อไม่ควรปฏิบัติที่อาจเกี่ยวข้องกับการรับรู้การใช้งานโปรแกรมศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลสำเร็จจากการแสดงพฤติกรรมของครู งานวิจัยนี้ต้องเผยแพร่หลายทางเพื่อดำเนินการพัฒนาวิชาชีพครูพัฒนาคุณธรรมของครูให้เป็นครูในอุดมคติมีการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม

คูอาร์เต (Duarte, 2008, pp.120-128) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนในวันนี้เพื่อประพฤติปฏิบัติในวันหน้า พบว่า ความเข้าใจการรับรู้การศึกษาจริยธรรมและความคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับการจัดการธุรกิจ โดยวิธีการสำรวจเชิงคุณภาพและปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาโปรแกรมการจัดการ จำนวน 119 คน วิเคราะห์ข้อมูลในแง่ทฤษฎี จริยศาสตร์และทฤษฎีเชิงศาสนศาสตร์ของจริยธรรม ผลการสำรวจนักเรียนร้อยละ 95 เชื่อว่า การศึกษาจริยธรรมในการจัดการเป็นสิ่งสำคัญและพวกเขาก็ได้รับประโยชน์โดยตรง จากการสำรวจการศึกษาจริยธรรม ร้อยละ 84 มีคำตอบหลายประการ คือ จริยธรรมมีความสัมพันธ์กันหลายด้านมีการเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมทางจริยธรรมกับภาวะผู้นำ มีช่องว่างระหว่างอุดมการณ์กับการปฏิบัติตามจริยธรรม ซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับครูผู้สอนจริยธรรม

ซัล โคว์สกี และ เดียกิน (Sulkowski & Deakin, 2009, pp.154-166) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจวัฒนธรรมช่วยเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า การปลูกฝังความคิดด้านพฤติกรรมและระเบียบวินัยนักเรียน โดยวิธีการแบบสอบถามซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อวัดคุณค่าของนักเรียนที่ศึกษาคุณธรรมจริยธรรม ความใฝ่ฝันจุดเริ่มต้นของวัฒนธรรม โดยเน้นความเป็นตัวของ

ตัวเองและธรรมชาติของนักเรียน มีผลการยืนยันในเชิงบวกระหว่างคุณธรรม จริยธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้แต่ก็ยังเกี่ยวข้องกับสถาบันสังคมและระดับการแสดงความเป็นส่วนตัวซึ่งส่วนเหล่านี้จะมีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการเรียน

จากการศึกษางานวิจัยภายในประเทศ และงานวิจัยต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียนเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นความรู้ คู่คุณธรรม เพื่อให้สามารถออกไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข ในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก ทั้งนี้ต้องมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและละเอียดอ่อน เนื่องจากเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจและเป็นเรื่องที่ต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายในการปลูกฝังความดีงามให้แก่นักเรียน